

ШЕСТНАДЕСЕТО ЗАСЕДАНИЕ

София, 8 август, 1990 г., сряда

(Открито в 15,05 часа)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Уважаеми народни представители! Мисля, че можем да започнем нашето редовно заседание.

Присъствуват 365 души. Отсъствуват 35 души.

Пред себе си имате дневния ред. Ще го прочета:

1. Законопроект за изменение на Закона за всеобщата военна служба в Народна република България

2. Законопроект за отменяне на укази, с които се урежда редовната военна служба на младежи

3. По екологичната обстановка около язовир "Тополница" - отговор на питаня на народните представители Петър Слабаков и Васил Михайлов от министъра на околната среда Александър Александров, министъра на земеделието и хранителната промишленост Тодор Пандов и министъра на народното здраве и социалните грижи Иван Черноземски

4. Персонални промени в комисиите

СТОЯН СПАСОВ: Господин председателю, уважаеми госпожи и господа народни представители! Искам да доведе до вашето внимание едно предложение за мораториум.

На много места в страната под различни форми продължава раздаването на земи от кметове, общински и други ръководители. Бързат, много бързат някои ръководни кадри да се разпоредят и да разпилеят земята, докато Законът за земята не е влязъл още в законна сила. Малко ли земя беше похабена през последните десетилетия, та още продължава тази порочна практика? Необходимо е незабавно този процес да бъде прекратен, документи и актове за разпореждане със земята по този начин да бъдат анулирани. Тази земя не е тяхна бащиния. Истинските ѝ собственици никога не са загубвали собствеността на земята си, за да се разпореждат други с нея така безотговорно. Да се спре разпиляването на земята, а от виновниците да се потърси отговорност. Да не продължаваме да разколебаваме и без това разколебаното доверие и вяра у хората.

Само Великото Народно събрание чрез готвещия се да влезе в сила Закон за земята може да посочи кой е собственик на земята и кой и по какъв начин може да се разпорежда с нея. Ето защо от името на моите избиратели и по тяхно поръчение отправям искане към Великото Народно събрание за

мораториум на всякакво прехвърляне и разпореждане със земята от каквито и да било органи на властта и институции.

Благодаря за вниманието. *(Частични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По този въпрос ще имаме възможност да се позанимаем и ще излезем с конкретно предложение.

Предлагам да пристъпим към гласуване на дневния ред.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Искам да предложа на вашето внимание да бъде включена точка в дневния ред, която засяга работата на всички народни представители.

Като последна точка да помолим председателството да ни информира докде са стигнали резултатите по осигуряване на нормални условия за работата на народните представители. Имам предвид, че Законодателната и Икономическата комисия вече започнаха работа по същество. Все още е лято. Можем дори и в градинката около Народното събрание да работим. Но вероятно през септември вече това няма да бъде възможно.

От друга страна в пресата се появява информация, че проектираният план да бъдат осигурени кабинети в сградата, където се помещава Министерството на правосъдието, вероятно ще се забавят. Апелирам към вас да вземем сериозно отношение. Ако искаме наистина да работим, не можем да се мотаем по коридорите, да разменяме бележки и да търсим къде да ксерографираме документи, информации и т.н.

Смятам, че съображенията ми са основателни, поради което моля да подкрепите моето предложение - председателството да ни осведоми какво е положението с осигуряване на условия за работа на народните представители.

Благодаря. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Искам да взема веднага отношение по направеното предложение.

Мисля, че сме в състояние още днес да дадем информация. Имаше и комисии. Може би не по всички въпроси сме стигнали до някакъв определен резултат. Може би е време цялото Народно събрание да знае какво се прави и до къде сме стигнали. Не възразявам това да бъде следващата точка в нашия дневен ред.

СТЕФАН РАДОСЛАВОВ: Преди няколко заседания предложих да се включи във всяко парламентарно разискване една точка - питания и отговори на питаня. Виждам, че това го няма дори в предложените временни процедурни правила. Това кара колегите да поставят въпроси, като този за мораториума върху земята и какви ли не други въпроси под формата на процедурни въпроси.

Трябва да се разбере, че това е в интерес на всички народни представители. В дневния ред на всяко заседание трябва да има питаня и отговори на питаня. Предлагам в два екземпляра предния ден питанята да се дават на ръководството. Единият екземпляр да бъде предаден до съответния министър или до министър-председателя, които да отговорят на питанята. Така ще може да се подготвят за отговор. Когато на следващия ден колегата стане и си обоснове питането, то задължително трябва да бъде казано гласно, но да има и кой да му отговори. Така ще бъде по-оперативно. В противен случай рискуваме под формата на процедурни въпроси да се минава непрекъснато дневния ред с безкраен поток от питаня. А тези питаня не могат да бъдат спрени, защото тези питаня идват от нашите избиратели. Те държат сметка дали се поставят, дали се разглеждат. Необходимо е в тази работа да сложим ред.

Моля председателят да го има предвид както в процедурните правила, така и в дневния ред.

Имам едно питане от миналата седмица до министъра на индустрията и технологиите. Няма да го поставям отново сега. Беше ми обещано на няколко пъти да бъде разгледано през миналата седмица. Явно е, обаче, че вече е потънало в папките и никой не се сеща за него. Предполагам, че има и други такива случаи. Не бива така да работим.

Благодаря.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Господин председател! Обръщам се лично към Вас, понеже от в. "Демокрация" научих за едно обръщение на мои колеги математици, които за не зная кой път, молят да им се предоставят тези прословути протоколи от изборите. Моят въпрос е: от кого зависи даването на тези протоколи, ще бъдат ли дадени. Обръщението все пак е към нас. Има ли още пречки?

Имайте предвид, че когато математиците искат нещо, обикновено обществото има полза от това да им го даде. Така е било още по времето на Архимед.

Благодаря ви. *(Частични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Предлагам да пристъпим към дневния ред.

ДИМИТЪР КУМАНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Имам предложение за постоянна точка в дневния ред, което не виждам в никаква форма да е отразено или загатнато в предложената ни процедура за разисквания.

Към всеки дневен ред или поне през ден да има точка - текущи проблеми. Виждаме как се разводняват темите, които се разискват тук. Една такава специална точка ще може да съсредоточи всички процедурни въпроси и всички парливи текущи проблеми, които са извън разискваните основни теми по дневния ред. Освен това с тях ще можем да държим ръката си върху пулса на общественото мнение, което знаете, че се мени всеки ден. Проблемите просто намират сред нашата общественост.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Искам да взема отношение по някои от поставените въпроси.

По въпроса за временните правила - съзнателно го поставихме като точка от дневния ред, тъй като ще го обсъдим накрая в делови порядък.

Що се отнася до питанията и въпросите - искам да се прави много рязка граница между питаня и въпроси. Въпрос може да се зададе винаги и да се очаква отговор. За питанята се бяхме разбрали, но все още не сме уточнили ден, но те трябва да се поставят писмено, но може и устно. В писмена форма да се обоснове мотивировката. Питането се предава в писмена форма, за да се даде достатъчно време за отговор. Дали ще се дадат 24 или 48 часа за отговор на питането, това зависи от характера на въпроса. Вероятно ще се предвиди един ден от седмичата или може друг начин да установи Комисията по правилника за работата на Народното събрание. Не бива да се отминават тези питаня. Моля този въпрос да го имате предвид по принцип. Не е необходимо сега да го разглеждаме.

Що се отнася до текущите проблеми. Не зная дали трябва по този начин да поставяме текущите проблеми. Все пак дневният ред обикновено е доста натоварен. Ще имаме трудности. Може би като се обсъди правилникът, това ще трябва да се предвиди в съответната форма.

Имате думата.

Предлагам след това да пристъпим към гласуване на дневния ред.

СНЕЖАНА БОТУШАРОВА: Уважаемо председателство, уважаеми колеги, въпросът ми е свързан с така поставената точка "Текущи" и по-скоро е процедурен въпрос и е следният: Може ли да получим справка колко от народните представители са положили клетва и са подписали клетвения лист. Ако някои не са, защо не са, тъй като това е свързано с участието ни в гласуването и законосъобразното участие при приемането на решенията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Да, вероятно такава ще дадем, по някое време на заседанието ще поискаме такава справка.

Съгласни ли сте с предложениния дневен ред? Които са съгласни, моля да гласуват. Благодаря. Против? Един. Въздържали се? - 9.

Преди да се пристъпи към разглеждане на точка първа, искам да предложа да се обсъждат двете точки заедно, защото са свързани помежду си, а гласуването да протече отделно. Само гласуването да протече отделно, тъй като трябва да има решение и по двете точки. Ако сте съгласни с това предложение, моля да гласувате. Приема се.

Давам думата на министър Добри Джуров да докладва и да вземе отношение към бележките, направени от комисията.

ДОБРИ ДЖУРОВ: Уважаеми другарю председател, уважаемо председателство, уважаеми народни представители, дами и господа! В мотивите към законопроекта за изменение на Закона за всеобщата военна служба в Народна република България и в Закона за отменяне на указите на Държавния съвет на Народна република България N 4 от 1974 г., N 606 от 1977 г. и N 3404 от 1984 г. е изложена кратко обосновката към тях.

Аз бих искал да изкажа накратко някои съображения, които биха дали по-пълна представа по обсъжданите законопроекти.

През 1959 г. във Въоръжените сили на Народна република България бе установен срок на военната служба от две години за всички родове и видове въоръжени сили и три години за военно-морския флот. Тогава се е изхождало главно от следните основни фактори за определяне на този срок. На първо място от необходимата численост на мирновременния състав на Българската народна армия за гарантиране външната сигурност на страната ни. Второ - от наличния наборен контингент в Народна република България, трето - по това време този срок се обуславяше и от сложната международна обстановка, характеризираща се от военното противопоставяне на двата военнополитически блока в света и особено от стратегическото положение на Народна република България, разположена в центъра на Балканския полуостров, където се преплитат важни стратегически интереси. И че Народна република България е в непосредствено съприкосновение със страните от НАТО, разполагащи със значителен военен потенциал. И на четвърто място - определена роля изиграха и напрегнатите строителни програми на страната и острият недостиг от трудови ресурси за строителството, както и niskият образователен ценз на наборните контингенти по това време.

След XXVII конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз - март 1986 г., както всички знаем, отпочна провеждането в международен план на новия стратегически курс, на новото политическо мислене и действия. В резултат на това обстановката в света в последно време съществено се измени.

Общо смекчаване на международното напрежение, успешното развитие на мирните процеси, както и в приемането на отбранителната доктрина на нашата страна, която предполага поддържането на Въоръжените сили на нивото на необходимата разумна достатъчност за отбрана, позволиха да се извършат известните ви съкращения през януари 1989 г. с 10 хиляди души, с което Българската народна армия по численост към това време е 107 хиляди души.

В армията има един, освен многото други, принцип, в нейното строителство, в нейното изграждане: принципът на перспективното планиране на нейното развитие. В тази връзка ние имахме съответните разработки за срока на службата за деветата и десетата петилетка. Отчитайки успешното развитие на Виенските преговори и откликвайки на повика на нашата общественост за общо намаляване на срока на военна служба във Въоръжените сили, Министерство на народната отбрана анализира най-задълбочено и всестранно възможностите в това отношение и стигна до извода, че на сегашния етап без сериозен ущърб в отбраната на страната може да се отиде на прилагането на една от нашите разработки за намаляване на срока на военната служба от 24 месеца на 18 месеца за всички младежи във и предстоящи да влязат във Въоръжените сили.

Това обаче неизбежно ще наложи известно намаляване на числения състав на Българската народна армия и на войските на Министерството на вътрешните работи и подчертавам, сериозно съкращаване на Строителните и Военно-транспортните войски. А така също, отменянето на действащите укази на Държавния съвет за отбиването на военната служба на младежите с работа в някои отрасли на народното стопанство и за освобождаване от служба в армията на някои крайно необходими специалисти. Ще се наложи, също така, да се потърсят известни възможности за увеличаване количеството на срочнослужещите военнослужещи в Българската народна армия и във войските на МВР. Става дума за старшинския и сержантския състав. Искам обаче да подчертая, че тези възможности са много ограничени поради това, че и сега съотношението, забележете, на свръхсрочно служещите към срочнослужещите в Българската народна армия е доведено до максималната граница - едно към едно, с което нашата армия се приближава значително до професионалната армия.

Освен това, засега, поради липса на желание за постъпване на свръхсрочна служба в Българската народна армия некомплектът от сержантски състав е в пределите на 10.5-11 процента.

Нашите щателни разчети показват, че след съкращаване на срока на военната служба с шест месеца численият състав на Българската народна армия ще бъде сведен до долната граница на нивото на необходимата разумна достатъчност за отбрана. Всякакво слизване под това ниво крие сериозен риск за сигурността на държавата ни.

Същевременно дължа да отбележа, че това ще намали значително капацитета на Строителните и Военно-транспортните войски, което, въпреки съкращаването на капиталните вложения на настоящата година ще създаде сериозни трудности в строителството и ще породя някои социални проблеми.

Уважаеми народни представители, в предизборния период в нашия печат бяха направени предложения за съкращаване срока на военната служба в Българската народна армия и във Въоръжените сили на 12 месеца. Искам да подчертая, че нашите разчети показват, че на сегашния етап това не може да стане без да се нанесе сериозен ущърб на интересите на сигурността на нашата държава. Това обаче не значи, че в перспектива не могат да бъдат създадени условия за такова съкращаване. Този въпрос - именно за съкращаването към 12 месеца може да бъде обсъждан след успешно сключване на Виенските споразумения и след извършването на реални практически стъпки по намаляването на своите въоръжени сили от страна на съседните нам държави.

Този въпрос предстои да бъде разглеждан и обсъждан в по-далечна перспектива. Завършвайки, искам да съобщя, че в Министерството на народната отбрана постъпи писмо от Негово Светейшество Патриарха на Българската православна църква за освобождаване от редовна военна служба на младежите, приели духовен сан. Считаю, че този въпрос, а и други, като въпроса за алтернативната военна служба и редица други въпроси, следва да бъдат предмет на вниманието на Великото Народно събрание, когато се обсъжда новият закон за всеобщата военна служба.

Искам да подкрепя направеното предложение от Законодателната комисия по член 10 от Закона за Въоръжените сили, където се внася уточнение по отношение на клетвата, която трябва да бъде положена от военнослужещите. Изхождайки от изложеното, приканвам уважаемите народни представители да гласуват за предлаганите законопроекта.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Давам думата от името на Законодателната комисия на Александър Джеров - председател на комисията.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Господин председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! Изслушахме доклада на министъра на народната отбрана във връзка с внесеня от Министерски съвет законопроект

за изменение на Закона за всеобщата военна служба, както и законопроекта за отмяна на три указа, свързани с военната служба на български младежи.

Тази сутрин Законодателната комисия обсъди всички нормативни материали. В резултат на задълбочените разсъждения, обмисления на представените текстове, предлага някои промени в така предложените нормативни материали.

Последователно ще споделя с вас вижданията на Законодателната комисия.

Относно обстоятелството, че трябва да бъде намален срокът на военната служба нямаше никакво различие. Споделяме предложението в законопроекта за промяна на закона. Нашето предложение обаче е свързано с някои терминологични различия, като промени в текста, съобразно терминологията, която е залегнала в самия закон. Или по същество промяна на текста няма.

Законодателната комисия прави предложение чл. 10 от закона да бъде променен. Става дума за следното.

Предлагаме чл.10, ал.1 да добие следната редакция: "Всички военнослужещи от Въоръжените сили на Народна република България полагат клетва за вяност на своя народ и родина." Считаме, че трябва да отпадат думите: "че полагат клетва за вяност на социалистическата си родина и на народното правителство". Предложението беше одобрено единодушно.

Също така правим и някои редакционни промени в промяната на закона, които са раздадени и са предмет на вашето внимание.

Относно законопроекта за отмяна на трите указа. Законодателната комисия счете, че както е редактиран законопроектът, не би било правилно. Какво беше различието между внесенния законопроект и вижданията и предложенията на Законодателната комисия?

Според нас указите трябва да бъдат изцяло отменени. Те не могат да продължат да действуват след отмяната им в някои техни части за определени сфери на народното стопанство. Поради това ви предлагаме да гласуваме проекта така, както е предложен от Законодателната комисия.

Направихме няколко редакционни промени в & 3 с оглед действително да бъде ясен в своята редакция.

Законодателната комисия предлага на Великото Народно събрание да гласува и двата законопроекта така, както са внесени от Министерския съвет заедно с промените и корекциите, които Законодателната комисия предлага.

Благодаря за внимането.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Досега са се записали за изказване девет души. Давам думата на първия - Андрей Николов Андреев.

АНДРЕЙ НИКОЛОВ АНДРЕЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми дами и господа народни представители! Българският земеделски народен съюз както в предизборната си платформа, така и сега смята, че срокът на военната служба следва да бъде не по-голям от 12 месеца. Повод за такова разбиране дават следните четири предпоставки:

Първо, устойчивото намаляване на напрежението в международния живот. Настъпилите през последните години значителни изменения в международната обстановка и промяната на военните доктрини към съкращаване на армиите до размера на минималната разумна достатъчност за отбраната на държавите ни позволяват и ние да се ползваме от този подход и съкратим числеността на нашата армия чрез намаляване срока на военната служба.

Второ, високото професионално ниво на офицерския и сержантския състав на нашата армия и на неговата численост, която и по думите на министъра на народната отбрана по отношение на войниците се приближава в съотношение 1:1.

Трето, Образователното и интелектуалното ниво на донаторниците, над 85-90 на сто от които са със средно, полувисше и висше образование. Не само имат възможност, но и напълно усвояват сложната военна техника и военното изкуство за 12 месеца. През останалото време те се използват за затвърждаване на придобитите вече воински знания и за поддържане на необходимия числен състав на нашата армия, както казват военните. Но аз съм склонен да приема, че те се използват като евтина работна ръка за прибиране на селскостопанската реколта и в трудните участъци на промишлеността, където не можем с икономически средства да създадем заинтересованост за привличане на работна сила.

Четвърто. Не бива разточително, без това да е необходимо за защита на нашата териториална цялост и суверенитета на страната, да похабяваме една година от най-творческата и активна дейност на нашите младежи, тогава когато те търсят и се утвърждават в труда и живота.

Въпреки всичко изложено дотук, обаче, ние трябва да изхождаме и от съществуващите реалности в международния живот. Все още военните блокове не са разпуснати и съкращаването на армиите, на атомното и конвенционалните оръжия не е доведено до разумната достатъчност, която да не допуска нападение на друга държава.

Въпреки политиката ни на мир и добросъседство, която водим по отношение на всички страни и народи, на отказа ни от териториални претенции, все още съществуват спрямо нас спорове от съседни страни по национални и териториални въпроси.

Всичко това ни заставя в настоящия момент да поддържаме една, макар и намалена, но достатъчна по брой и професионална подготовка армия, която да съумее да защити териториалната цялост на нашата страна.

Ето защо парламентарната група на Българския земеделски народен съюз ще подкрепи внесения законопроект, за намаляване срока на военната служба от 24 на 18 месеца, като първи етап, и си запазва правото при изменение на международната обстановка към по-голяма стабилност и сигурност в междудържавните отношения да внесе предложение за намаляване срока на военнослужещите на 12 месеца, както предложи и министърът на народната отбрана генерал Добри Джурев.

Приемаме и предложението за отмяна на указите, с които се урежда редовната военна служба на някои младежи, работещи в трудни сектори на народното стопанство, като правилни и навременни.

Благодаря ви за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Ангел Ахрянов.

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми госпожи и господа народни представители! Ще прочета становище относно законопроекта за изменение на всеобщата военна служба - ЗВВС в Народна република България:

"На 20 април тази година говорител на МНО обяви, че по инициатива на г-н Александър Лилев се предлага военната служба в републиката да бъде намалена на 18 месеца. От връчения ми миналата седмица текст разбираме, че законопроект в този смисъл е бил подготвен на 24 април т.г.

По повод инициативата на г-н Лилев държа да подчертая, че точка 11 от резолюцията на митинга на СДС, проведен в София на 10 декември 1989 г., гласи дословно: "Да се намали срокът на военната служба, да се обсъди алтернативна военна служба за хора с убеждения, не позволяващи им да боравят с оръжие".

Автентичността на текста може да бъде потвърдена и от присъстващия тук г-н Анжел Вагенщайн, който имаше личен принос при изготвянето на въпросната резолюция.

Държа да подчертая и това, че реакцията на Министерството на народната отбрана през м. декември беше, че това би намалило отбранителната ни способност, поради което не следва да бъде взето под внимание.

По време на изборната кампания становището на министерството се промени рязко. Надяваме се, че съображенията не са били свързани с теснопартийните интереси на БСП, а че тази мярка действително не би застрашила сигурността на страната, както твърдим ние.

Споменавам изборната кампания неслучайно. В законопроекта се предлага законът да влезе в сила от 1 октомври т.г., отново в разгара на изборната кампания, този път за местни органи на управление. (*Шум в залата*)

Във връзка с гореизложеното конкретните ми бележки по законопроекта са следните:

Първо. Предложението за изменението на чл.24 от ЗВВС не засяга лицата с висше образование, които и сега служат 12 месеца.

Предлагам срокът на редовната военна служба на завършилите висше образование да бъде 6 или 8 месеца.

Мотиви. Образователното им ниво позволява това, а едногодишното им откъсване от работа по специалността води до дисквалификация.

Второ. Предлагам нов & 2 със следния текст: "Към член 3 от Закона за всеобщата военна служба да бъде включена нова алинея 3: "Лицата, чиито убеждения не им позволяват да боравят с оръжие или по други съображения от личен характер, могат да отбиват алтернативна военна служба в сфери на дейност, които не накърняват здравето им и не уронват човешкото им достойнство. Срокът на алтернативната военна служба да не надвишава 36 месеца".

Мотиви. Алтернативната военна служба ще съответствува на принципите, заложи в пакета документи за правата на човека, подписан и от Народна република България, а както и досега притокът на работна ръка към непопулярни отрасли на народното стопанство ще продължи.

Предложеното време за алтернативна военна служба отговаря на удвоения срок на редовната служба, както и досега.

В съответствие с гореизложеното предлагам да отпадне & 2 от Закона за отменяне на укази на Държавния съвет на НР България N 4 от 1974 г., N 606 от 1977 г. и N 3407 от 1984 г.

Трето. Правя предложение за нов & 3 от законопроекта за изменение на Закона за всеобщата военна служба.

Член 26, алинея 1, буква "а" от закона се изменя така: "Да задържат отделни срочнослужещи или поделения на редовна военна служба до 30 дни, след изтичането на установените в този закон срокове".

Мотиви. Член 26 регламентира правата на министрите на отбраната и вътрешните работи, за да задържат срочнослужещите и цели поделения до три месеца.

Духът на демократичните промени в страната налага правомощията на двамата министри да бъдат ограничени, за срокове по-дълги от 30 дни следва да има решение на Народното събрание или на Президента на Републиката.

Четвърто. Към чл.74 от закона да бъде въведена алинея 3: "Минималният размер на възнаграждението на срочнослужещия да не бъде по-ниско от 1/3 спрямо минималната работна заплата в страната".

Мотиви. Години наред заплата на редник е 1,50 лв., а на ефрейтор 5 лв.

Предлаганото изменение е свързано с развиващите се инфлационни процеси в страната. В момента срочнослужещите лежат на гърба на и без това затруднените си родители, по отношение на неизбежните си всекидневни разходи.

Пето. Към преходните и заключителните разпоредби на законопроекта за изменение на Закона за всеобщата военна служба предлагам:

Параграф 2 да се преномерираща в & 5.

Параграф 3 да се преномерираща в & 6, който да гласи: "Законът влиза в сила в тридневен срок след обнародването му в "Държавен вестник".

Мотиви. Част от срочнослужещите навършват 18-те месеца на 26 август т.г. Задържането им в казармата до 1 октомври, т.е. 35 дни в повече през най-активния сезон за стопанска дейност и в условията на тежка икономическа криза би довело до неоправдано социално напрежение.

Освен това датата за влизане в сила на закона от 1 октомври може да бъде използвана от страна на определени политически сили за предизборна пропаганда, което не съответствува на настъпващия парламентарен диалог.

Отправям и предложение към Президента на Републиката.

Правата на офицерския състав в Българската народна армия са защитени с Указ N 613 от 1965 г.

Считам за необходимо и уреждането с подзаконов акт, съответно на правата на срочнослужещите. Това би осуетило редица ексцесии от рода на тези, случили се дори в гвардейската рота.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Светослав Славов.

СВЕТΟΣЛАВ СЛАВОВ: Уважаеми колеги! Искам да напомня на колегата Джуров, че първа Зелената партия предложи срокът на военната служба да бъде намален на 18 месеца. Военното министерство веднага аргументирано доказва, че това е невъзможно. Месец по-късно излезе с предложение за

намаляване на военната служба. Колегите тук преди мен съвсем аргументирано обосноваха защо военната служба трябва да бъде намалена. Сега международната обстановка се подобри още повече и считаме, че това намаляване не е достатъчно, но отговаря на духа на времето и затова Зелената партия предлага следните текстове на чл.3 и 24.

"Чл.3, ал.1. Всички граждани на Народна република България без разлика на пол, раса, вероизповедание, образователен ценз, социален произход и положение отбиват военната си служба в състава на Въоръжените сили. Военната служба е задължителна за мъжете и доброволна за жените. Всички мъже, подлежащи на редовен набор, които не могат да бъдат приети на действителна военна служба или по лични съображения не желаят това, както и всички жени могат да отбиват алтернативна военна служба."

"Ал.4. Изборът на реда алтернативна военна служба става след свободно волеизявление и според нуждите на страната".

Няколко пояснения. Личните съображения могат да бъдат религиозни, морални, желание за изява в друга социална сфера, желание за помагане на семейството. Алтернативна служба може да бъде в екологични или Строителни войски, Екологична полиция, КАТ, работа в промишлеността и селското стопанство, здравеопазването и др.

За чл. 24 предлагам следния текст: "Срокът на редовната военна служба е 12 месеца, на алтернативната - 18, а за завършилите висше образование и жените - 6 месеца."

През периода 1955-1960 г. военната служба за завършилите висше образование беше две лета по два месеца, известният факултет - 22. Общо четири месеца без прекъсване на образованието. А след това до чешките събития 1968 г. беше шест месеца без прекъсване. Това беше периодът на студената война, военното противопоставяне, карибската криза и много други такива събития. Сега обстановката е далеч по-благоприятна и не би следвало да има по-различно виждане за срока, отколкото тогава.

Тук става въпрос за полагането на клетва от всички депутати в залата. Имам един процедурен въпрос към председателя. Всички, които са тук, следва да са положили клетва за вяност към Конституцията и законите. Съгласно чл.86, ал.2 те не могат да изпълняват и друга платена длъжност. Може ли председателството да отговори дали това е така?

В началото на нашата работа площадът около храма "Александър Невски" беше пуст. След това постепенно и малко срамежливо се изпълни с държавни коли, в които седят платени шофьори. Питам председателството по този път, ако народните представители не са на друга платена служба, какви са тези коли

и тези шофьори? Ако председателството ги е раздало, защо не е обявило това? Ако някои народни представители са престъпили клетвата, бих казал по стар навик, то следва да им се отнеме мандатът и да им се потърси отговорност съгласно закона.

Благодаря ви. (*Ръкопляскания отъясно*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Григор Шишков.

ГРИГОР ШИШКОВ: Уважаемо председателство, госпожи и господа народни представители! Преди известно време беше обсъждан в пресата и въпросът за професионална армия. Също така икономистите доказаха, че професионалната армия не е по-скъпа за една държава, отколкото армията, която имаме в момента. Ние ясно осъзнаваме, че Българската народна армия, а и аз като лекар знам, че не достигат младежите за попълване на нейния щат. Ясно осъзнаваме също така обаче, че международната обстановка ни помага да намаляваме постепенно числения състав на армията. Можем да използваме тази обстановка и този момент нашата армия постепенно да придобива професионален характер за сметка на срочнослужещите. Това обаче налага да помислим за по-бързо изготвяне на законопроекти, с които да създадем нов статут на нашите офицери, старшини и сержанти.

Повечето от вас знаят, че сегашният закон не е достатъчно съвършен и това прави военната служба непривлекателна, дори и за офицерския състав. Ние сме задължени и ще бъдем задължени още много години напред към българските военнослужещи да се отнасяме с чувство на високо уважение. Освен това трябва да помислим и за времето, в което нашата армия напълно ще се деполитизира. Това може би ще бъде свързано и с времето, което министерствата на отбраната и на вътрешните работи трябва да бъдат оглавени вече от цивилни лица.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Стефан Гайтанджиев.

СТЕФАН ГАЙТАНДЖИЕВ: Господин председателю, господа народни представители! Одобрявам предложението проект, макар и малко закъснял, за промяна на Закона за всеобщата военна служба.

Ще направя изказване по въпроса доколко с влизането в сила на този закон и неговите изменения е в състояние действително да запази отбранителната способност на страната.

Мои избиратели в събота ме запознаха със ситуация, при която намаляването на броя на армията на практика не води до повишаване на нейната боеспособност. Конкретният случай е следният.

Висшето военновъздушно училище "Георги Бенковски" в Долна Митрополия със заповед или по-точно с указание 5568, подписано от министъра на народната отбрана, и заповед, преутвърдена от ген. Синапов, командващ Военновъздушните сили, са съкратени или ще бъдат съкратени до м. септември 65 висококвалифицирани преподаватели. Вярно е, че са волнонаемни, но са квалифицирани преподаватели по общотеоритични дисциплини като висша математика, термодинамика и т.н.

На тяхно място ще бъдат назначени офицери от действащите части, въпреки че те нямат необходимата квалификация.

Проблемът, който искам да поставя е, че би трябвало намаляването на нашата армия, свързано и с международните ни задължения, както и съответно намаляването на армията вследствие намаляване срока на военната служба, да бъде обезпечено с действително поставяне на постови служби в армията на най-компетентните и най-способните. Нека това се счита и като своеобразно питане към министъра на народната отбрана ген. Джуров за съдържанието на тази заповед - У 5568.

Бих желал да поставя също и въпроса за една малка, това е и съдържанието на програмата на СДС, по-малка, но професионално по-силна, по-боеспособна армия. Това трябва да бъде нашият път.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петър Стайков.

ПЕТЪР СТАЙКОВ: Уважаеми дами и господа народни представители! Изказвам одобрение към предложението законопроект за намаляване на военната служба. Но искам да изразя пред вас несъгласие със законопроекта за отмяната на укази: 4 от 1974 г., N 606 от 1977 и 3407 от 1984 г., като имам следните съображения.

С тези укази се даваше възможност на младежи, които по едни или други причини - лични или нравствени, религиозни - не желаят да носят оръжие и да употребяват оръжие - да преминат на практика към друга алтернативна военна служба.

С предлагания законопроект за допълнение на Закона за военната служба, не се въвежда никакъв вид алтернативна военна служба, а чрез отменяне на тези укази на практика тази възможност за тази категория младежи отпада. Особено с вече доработения текст от Законодателната комисия тази възможност отпада.

В интерес на нацията е (висш) да бъде зачитана свободата на личността, да не бъде упражнявано насилие върху нравствените устои на нашите младежи. А мисля, че боеспособността на армията може да бъде компенсирана не само по екстензивен начин, а и по интензивен, като се повиши

съответната бойната подготовка, тактическата подготовка, ефективността на бойните части. Което разбира се, може да стане за сметка на намаляване на идеологическата подготовка в армията и също така за сметка на намаляване на този процент от време, в който нашата редовна армия се използва като евтина работна ръка.

Освен това, дори в количествено отношение, този брой на младежите може да бъде компенсирани чрез намаляване на Строителни войски. Защото, известно е, че Строителните войски у нас изпълняват не само работа по военни обекти, т.е. не служат само като инженерни или пионерни части, а в много случаи те работят на граждански обекти, което е нещо все пак, с което армията не би трябвало да се занимава в новите условия, като се има предвид, че ще започнем преход към пазарна икономика.

Разбирам всички тези основания, които досега налагаха използването на армията за такива строежи. Разбирам и това, че досега изпращането на младежите в Кремиковци, в урановите рудници или в корабостроителниците не беше най-доброто място, на което можеха да отидат, защото това са отрасли, които са в голяма степен вредни за тяхното здраве. Но все пак това беше (именно този вид служба) един вид право на избор. Все пак те можеха да избират дали да носят оръжие или не.

Затова докато в закона не се въведат специални разпоредби за алтернативна военна служба, докато този въпрос не бъде регламентиран специално - считам за целесъобразно да не се отменят споменатите укази, за да бъде запазен този избор, за да бъде запазена възможността за нашите младежи да не се упражнява насилие върху тяхната воля и върху техните нравствени устои.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Преди да дам думата на Атанас Зунов, постъпи искане по процедурата от Драгомир Драганов.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми господа заместник-председатели, уважаеми колеги народни представители! Вземам думата по процедурен въпрос, защото оставам с впечатлението, че ние в момента смесваме две различни неща.

Има едно съвсем конкретно предложение за намаляване срока на военната служба. Това предложение е подкрепено от Законодателната комисия. Оставам с впечатлението, че поне от две от парламентарните фракции - също.

От друга страна с чисто политически (извинете ме, без да се обиждате), с користни политически цели се правят опити за пропаганда и за спекула с чувствата на срочнослужещите.

Моля ви! С всички тези предложения, които току-що изслушахме, се прави предложение за нов закон. Аз съм изцяло съгласен и предполагам, че мнозинството от народните представители са съгласни, че ние се нуждаем от един нов Закон за всеобщата военна служба. Но предполагам, че вие ще се съгласите, че на този етап ние нямаме готовност за това - днес, утре или дори до октомври.

Следователно, въпросът е защо определени политически сили (както вече възприехме тази формула) в този момент правят обструкция на едно разумно и абсолютно възможно решение - намаляване на срока на военната служба с 6 месеца.

Ако трябва да правим тук само политическа спекула, ако трябва...

ПРЕДСЕДЕТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Въпросът не е процедурен, а е изказване.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Предлагам да се ограничим само в обсъждането на конкретното предложение, което е в законопроекта, и което е в дневния ред.

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Възражявам срещу това, което чухме тук. Защо? Защото, уважаеми колеги, на нашето внимание е предложен законопроект за отменяне на укази на (пардон, взех другата книжка).

Ние правим изказвания конкретно по законопроекта, а не се занимаваме с политическа пропаганда. Възражявам!

Предлагам да се продължи по същия начин - изказвания по законопроекта, който трябва да приемем.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Атанас Узунов. Да се готви Александър Йорданов.

АТАНАС УЗУНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители, дами и господа! Въпросът за сигурността на страната е основен въпрос и той не може да мине без разискване във върховния законодателен орган тук. По този въпрос не съм съгласен с г-н Драганов, който може би от конструктивни съображения, се опитва да отмести въпроса. Въпросът е точен и ясен. Ние приемаме едно изменение, което всички в своята предизборна политическа борба се опитаха да го лансират. Като парламентарист от Българския земеделски народен съюз (всички вие знаете нашата програма затова няма да приказваме), че сегашният закон дори с изменението, което ще приемем е в резултат на една военна доктрина. Една военна доктрина, която не можа в последните девет години да се справи с войната в Афганистан, която

не се съобрази с редица военни критерии в момента, и които налагат изменение - ми дават право да кажа, че този закон е несъвършен и той не отговаря на политическите, военните и националните интереси.

Затова ви предлагаме този закон да бъде обсъден много широко, независимо от днешното решение, което аз мисля и се присъединявам, че ще бъде прието, както се предложи от министъра на отбраната, независимо от нашите други виждания.

В това отношение обаче искам да напомня един малък елемент. Ние говорим за професионална армия. В досегашната доктрина ние също имаме професионална армия и г-н министърът подчерта, че отношението на някои сили между кадрите и военни сили у нас и тези, които отбиват службата си към народ и родина, е отношение 1:1.

В това отношение каква ефективност има България всеки с молив в ръка може да направи, не е необходимо на открито заседание да се говори по този въпрос. Но в това отношение за професионалистите в нашата армия, които съществуват, и които са в един контингент (няма да назовавам цифрата, можете да я намерите в справките) за тях ние трябва да помислим. Т.е. тяхната професионалност да бъде засилена до такова ниво, че да може да се справят с евентуалната агресия на евентуален противник.

В това отношение ние предлагаме официално в новия закон да се приемат мерки за осигуряване професионалната подготовка на офицерския и подофицерския корпус на нашата войска.

Не може в настоящите условия един военен служител, ходещ от гарнизон на гарнизон, накрая да напуска дори държавната квартира. А сега имаме такива факти.

Предлагам бъдещият разширен закон да се приеме от Великото Народно събрание.

Освен това налага се още в същия спешен порядък да се вземат мерки по отношение на един друг закон. Благодарение на политизирането на страната, благодарение на редица фактори, които действуват в момента, редица органи на сигурността не изпълняват ефективно своите задължения. Крайно време е и в едни кратки срокове трябва да се постави на обсъждане и да се приеме закон за сигурността на страната и за действието на силите за сигурност.

Известен ви е инцидентът, който е станал само преди 24 часа в София.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Александър Йорданов. Да се готви Михаил Неделчев.

АЛЕКСАНДЪР ЙОРДАНОВ: Уважаеми господин председател, колеги! Няма съмнение, че проблемите на българската армия, проблемите, свързани с военната служба, трябва да се разглеждат в тяхната свързаност, в тяхната връзка с проблемите на цялостния национален, икономически, политически и социален живот. Бих казал нещо повече. Една от слабостите на досегашната законодателна система, една от слабостите на бившите социалистически народни събрания се изразяваше именно в безсистемността, в приемането на закони, угодни за едно или друго министерство, обслужващи една конкретна социална или политическа конюнктура, обслужващи момента. Това е именно резултатът нашето законодателство да бъде отрупано с безброй укази, изменения, допълнения и т.н., без да се прокарва ясна стратегическа, сериозна цел и без сериозен смисъл на законодателството.

В тази връзка се казаха и тук много неща, що се отнася до измененията в Закона за военната служба. Ще добавя само някои проблеми, които трябва да се вземат предвид, а именно изработването на един истински закон за военна служба, отговарящ на съвременния етап, на който се намира нашата страна и същевременно на който се намират останалите страни в Европа.

Преди всичко трябва да се обърне изключително сериозно внимание и да се отложат от военна служба, изобщо да не служат всички тези младежи, които произтичат от слабоимотни семейства и които, отивайки в казармата, оставят своите майки, често оставят и свои семейства със създадени деца, абсолютно незащитни и базпарични в условията на една развиваща се икономическа криза.

Ето защо нашата парламентарна група активно пледира в казармата да не служат през този именно дълъг преходен период, който се очертава на икономическа криза, всички младежи, които са с доходи под минималния за страната, под социалния минимум, или които имат възрастни майки, възрастни бащи, незащитени пенсионно, неосигурени социално.

Освен това опитът показва, че една голяма част от армията и това се каза вече, само ще го вметна в случая, се използва за дейности, които са абсолютно чужди на нейните задачи и функции. Това са главно строителните дейности.

Опитът показва, че след първата година на обучение почти цялата Българска народна армия, редовият състав, срочнослужещите, се премества на строителни обекти - граждански, военни, промишлени и т.н. Това е неправомерно, то служеше за защита интересите на социализма, служеше за отстояване на определени социалистически концепции за развитието на народното стопанство.

ОБАЖДАТ СЕ: Конкретни данни дайте.

АЛЕКСАДЪР ЙОРДАНОВ: В този смисъл нашето предложение е следното. Първо, че социализмът няма нужда от такава защита. Той не беше защитен от армията дори и в Германската демократична република.

По-нататък. Изключително важен е въпросът за това дали професионална или не да бъде българската армия. Няма съмнение, че света, в който живеем, армията може да бъде вече само и единствено професионална, тоест платена. Който иска да служи две, три, пет години, плаща му се и той служи. Служи именно за пари и изпълнява дълга си по този начин към отечеството като му се плаща, както се плаща на генералите, както се плаща на народните представители, и както се плаща на всички трудови хора в България.

За всички останали в преходния период между непрофесионална и професионална армия трябва да се въведе още отсега, от тази година, едно сериозно заплащане на воинския труд, с оглед именно на икономическата криза и на социалните проблеми, които произтичат от нея.

И във връзка с това, това заплащане да не утежни бюджета на държавата, да не утежни и без това скапаната ни икономика, ние абсолютно категорично предлагаме срокът на обучението да бъде намален на 12 месеца. Преди всичко това ще динамизира обучението и ще освободи армията от всички абсолютно ненужни дейности, които всички ние много добре знаем, че се извършват в нея.

И още две забележки, изключително свързани с някои неща от нашия живот.

В момента във всички вестници беше съобщено, че се създава т.нар. легия "Раковски". Светло име, несъмнено, и хубав спомен за нещо много свято в нашата история. Но сведенията от цялата страна показват, че в тази легия в момента под формата на загриженост за патриотичното възпитание, за възпитанието в здрав национален дух и пр. се записват и вземат участие главно бившите заместник-командири по политическата част, т.е. всички тези мили и добри български офицери, които учеха млажежта в казармите главно на преданост към социализма, комунизма, Съветския съюз и всякакви подобни идеологии.

Деполитизирането на армията не трябва да води до създаване в нея на политически структури под формата на легии и други подобни движения, клубове и организации, които могат да се превърнат в опасен център.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: И това не е по закона, г-н Йорданов.

АЛЕКСАНДЪР ЙОРДАНОВ: Много е по закона дори. (*Веселост в залата*).

Освен това още един проблем, свързан с т. нар. предвоенно обучение и следвоенно обучение. Трябва да се отстранят всички форми на предвоенно

обучение в училищата и с младежта преди още да е постъпила в казармата. Абсолютно сме категорични по този въпрос и ще го отстояваме винаги.

И второ. Преди няколко години така се случи, че от жилищния комплекс "Люлин", в който живея, бяха вдигнати в запас около 30 хиляди души мъже, за да участват не във военно обучение, не в опресняване на военните знания, а във филма "Те надделяха", филм за отряда "Чавдар" и неговите победни действия, как той е преследван от полицията и т.н. Имах нещастieto да изпълнявам ролята на жандармерист в този филм. (*Веселост в залата, частични ръкопляскания*) Това беше през зимата и мога да ви разкажа ужасни случаи просто на тормоз и издевателство върху човешките личности за цели, които са чужди на военното обучение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: (*Звъни*) Господин Йорданов, моля Ви се.

АЛЕКСАНДЪР ЙОРДАНОВ: Ето защо решително възразявам лод формата на запас да се използват български граждани за цели, чужди на конкретното военно обучение, т.е. за участие в такива грандиозни спектакли, какъвто беше филмът "Те надделяха".

Благодаря за вниманието. (*Единични ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По процедурата поиска думата Иван Първанов. Има думата.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Уважаеми господин председателю, дами и господа! Вчера сред временните правила за дейността на Великото Народно събрание беше прочетена и разпоредба, според която тогава, когато ораторът се отклонява от съществото на въпроса, му се отнема думата. Сега ние сме изправени точно пред такава хипотеза. Внесени са конкретно два законопроекта (*Ръкопляскания от блока на БСП*). Единият засяга само срока на военната служба, другият - отменянето на съответните укази. Към тях има съответно предложение от Законодателната комисия. Тук не е мястото да се обсъждат въпросите дали армията ни да бъде професионална или не, дали трябва слабо имотните да служат или не, дали съответните лица, настроени пацифистично поради своите религиозни убеждения, да служат или не. Това са съображения *de lege ferende*, когато се обсъжда новият закон за всеобщата служба. Тук можем да обсъждаме само въпросите този закон от кога да влезе в сила, колко да бъде службата - дали 18 месеца, както се предлага, или по-малко, а съответно за студентите 12 или 6 месеца.

Що се отнася до другия законопроект, да се обсъждат въпросите с отмяната на тези укази не се ли засягат интересите на народното стопанство, не става дума за засягането на интересите на пацифистите, за които говори г-н Стайков.

Затова, завършвайки, аз подкрепям предложението на г-н Драганов, да преустановим с тези, с уважение, de lege ferende и да вървим направо по разискваните въпроси, залегнали в законопроектите. (*Бурни ръкопляскания*).

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Иван Дочев.

ИВАН ДОЧЕВ: Изцяло се присъединявам към предложението на преждеговорившия, това беше първата част от моето предложение, и предлагам, тъй като всички останали разговори ни отклоняват от темата и онези, които ни слушат в казармата, тръгнат дали ще се приеме днес или няма да се приеме законопроектът за намаляване на времето за отслужване на военната служба, предлагам втората част, съгласно чл.83, ал.2, законопроектът да се приеме в едно заседание на едно четене.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Михаил Неделчев.

МИХАИЛ НЕДЕЛЧЕВ (*от място*): Моето предложение беше направено, отказвам се.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Борис Димовски.

БОРИС ДИМОВСКИ: Уважаеми колеги! Ще направя едно предложение, телеграмно, от името на двама народни представители - Борис Димовски от Българската социалистическа партия и Йордан Василев от Съюза на демократичните сили. Предлагаме текстът на законопроекта да се промени така:

Параграф 2 - срочнослужещите, които към датата на влизане в сила на закона, изпълняват редовната си военна служба, я дослужват до 12, съответно до 6 месеца. Тоест ние предлагаме срочната служба да бъде 12 месеца, а 6 месеца - за завършилите висше образование.

Благодаря. (*Частични ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Митю Кисъв.

МИТЮ КИСЪВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Напълно поддържам мотивировката и съображенията на ръководството на Министерството на народната отбрана относно измененията на Закона за всеобща военна служба на срочнослужещите на 18 месеца. Поддържам отменянето на указ N 4, 606 и 3407 за уреждане редовната военна служба на младежите, постъпили в металургията, на подземна работа в рудодобива и минното строителство и за икономически специалисти. На всички ни е ясно, че намалението на службата на 18 месеца закономерно води към намаление на контингента реално с няколко десетки хиляди младежи. Недостигът от контингент на младежи в никакъв случай и по никакъв повод не бива да се отразява на съединенията и частите от видовете въоръжени сили и

от родовете войски, които носят висока степен на бойна и мобилизационна готовност. Тази постановка напълно подкрепям.

В тази връзка говорителят на Министерството на народната отбрана неколкократно заяви в средствата за масова информация, а сега чухме и от министъра на народната отбрана, че намалението на контингента от младежи основно ще се отрази върху Строителните и Транспортните войски. Транспортните войски - това по същество са железопътните войски, неразделна част от състава на Въоръжените сили, които от 1975 година се развърнаха в мащабна структура по силата на държавни и правителствени документи с единствена цел решително да подпомогнат в транспортно отношение народното стопанство. Те изпълняват в основата си задачи по строителство на нови железопътни линии, в т.ч. електрификацията и автоматиката на железния път, реконструкцията на железния път на 100 процента, преустройството на крупни железопътни възли в нашата страна, активно участват в експлоатационната дейност на основните железопътни възли и определено участие вземат в строителството на автомобилните магистрали.

Кое е специфичното в тази дейност? То се отразява в три направления. Първо, че всичко това, което се изпълнява от Транспортните войски, на 90 на сто е свързано с отбраната на страната. Около 88 на сто от това строителство е структуроопределящо за транспорта. И най-важното, третото направление, като най-важна особеност е, че 88 на сто от това строителство е непосредствено свързано с безопасността на железния път, която се осигурява с висока надеждност и устойчивост.

И тук, другари народни представители, искам да отбележа, че тези основни структуроопределящи обекти по безопасността на железния път се изпълняват от тясно специализирани поделения, окомплектовани с високо надеждна и съвременна техника по второ направление, с приложение на най-съвременна технология, която гарантира висока надеждност на железния път. Искам да отбележа, че за съжаление няма дублираща гражданска организация, която да изпълнява този вид дейност.

Изброявам всичко това, за да изкажа следното съображение: за да не се получи рязко сътресение в експлоатацията и особено в безопасността на железницата с неоправими последствия, и в ритмичността на СМЕК "Марица-Изток" за добив на енергия, предлагам ръководството на Министерството на народната отбрана и Министерският съвет да преразгледат процента на неокомплектованост в Транспортните войски,

произтичащ от службата на младежите за 18 месеца с оглед за оптимално решение, гарантиращо ритмично функциониране на железницата на този етап.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Славян Сапарев.

СЛАВЯН САПАРЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! Ще кажа само няколко думи като преподавател във висше учебно заведение и като офицер от запаса.

Аз имам чувството, че ние тук нещо не се разбираме какво значат тези 18 и какво значат тези 12 месеца.

По принцип не смятам, че хората, завършили висше образование, трябва да ходят 12 месеца, т.е. една година да служат. Аз самият служих на времето 6 месеца и мисля, че три от тези шест месеца бяха напълно загубени. Бях във Висшето народно военно училище "Георги Димитров" в Шумен - старши техник ниска честота и т.н. Точно три месеца ми трябваша, за да мога тази материална част, която другите я учат в продължение на две години, точно за три месеца аз смятам, че великолепно я знаех. И не виждам защо наистина на хората, завършили висше образование, трябва да им се налага да загубят една година от живота си. И това нещо ще го подкрепя с още два аргумента.

Би трябвало да обърнем внимание каква е ситуацията в момента в страната. Няма да се спирам на това, че нашите студенти първокурсници идват във висшето учебно заведение, след като са били в казармата и са забравили буквално всичко, което са учили. Но ситуацията е много сложна. Говори се, че евентуално до края на следващата година милион-милион и двеста хиляди души ще са напуснали България. (*Оживление*) Аз не зная, не правя прогнози. Аз чета вестници. Аз съм както се казва, техническо лице.

Проблемът е в следното: нека пет пъти по-малко да напуснат, нали основните хора, които ще напуснат страната, ще бъде именно интелигенцията. Точно тя ще бъде най-необходимата в това време. И смятам, че ние нямаме право през това време да държим интелигенцията в казармите, когато тя трябва да работи. Това е във връзка с икономиката все пак.

Освен това набелязват се във висшите технически учебни заведения рязко намаляване на желаещите да следват. И тази тенденция ще се усилва. Извинявайте, прекалено много хора искат да учат външна търговия и прекалено малко хора искат да следват инженерство.

И завършвам с едно нещо: дори в този си куцичък вид, както се казва, този закон, аз съм готов да гласувам още днес да го приемем, само и само просто наистина да може тези хора, които са пред телевизорите, да не се надяват напразно.

Но все пак смятам, че би трябвало да се направи някаква поправка, някакво допълнение да се въведе задължително шест месеца след завършване на висше образование. Някъде трябва да се вмъкне този текст. Това го казвам на внимание на Законодателната комисия. (*Ръкопляскания отдясно*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Руси Данев.

РУСИ ДАНЕВ: Отказвам се, тъй като преди малко народният представител Петров даде на практика моите предложения, които имах да кажа.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Васил Василев.

ВАСИЛ ВАСИЛЕВ: Уважаеми господин председател, дами и господа! Представен ни е за обсъждане проект за нов закон за всеобщата военна служба. Позволявам си да взема отношение по него, защото цялостната дейност на Строителни войски се организира на основата на Закона за всеобщата военна служба и останалите нормативни документи, регламентиращи работата на всички военни организации в страната.

Следователно въпросът за срока на службата на младежите във Въоръжените сили в пълна мярка се отнася и за Строителните войски.

Какво е нашето становище по този въпрос?

Ние изцяло подкрепяме предложението на Министерството на народната отбрана срокът на военната служба да бъде 18 месеца. То отразява в себе си аргументирано интересите на отбраната, на страната, минималния ефективен срок за обучение на личния състав и поддържане на висока степен на бойна готовност на войските при строго отчитане разходите на обществото и полезността от тях и не на последно място - социално приемливия и справедливия характер.

Осемнадесетмесечният срок на военна служба устройва и дейността на Строителните войски както основната си дейност в строителството, така и в бойно организационната дейност, професионалната подготовка и във възпитателната работа.

Стопанската сметка и икономическата ефективност са основните принципи в нашата дейност, и не от вчера и днес, а още от 1954 г., когато Строителните войски преминават на самоиздръжка. Средствата, които се влагат за обучението и професионалната подготовка на войниците в срок от близо пет месеца основно обучение и три-четири месеца за усвояване на професията, възлизат ежегодно на повече от пет милиона лева собствени средства. Тяхната възвращаемост е възможно да се осигури в този срок на служба на войниците.

Следователно всяко намаление на войнишката служба по този срок за ефективността в дейността им ще има фатален характер.

В условията на пазарната икономика всяко професионално обучение под този срок губи своя смисъл. А без професионалното обучение всяка стопанска дейност е немислима и неефективна. На престоя от 18 месеца на войниците в Строителните войски следва да се гледа като на време, необходимо на младежите за тяхната професионална подготовка за цял живот. Защото мнозинството от тях след уволнението си отиват в строителството като зидари, мазачи, водопроводчици, арматуристи, монтьори, машинисти и т.н. Числото на ежегодно обучаваните специалисти надхвърля 10 хиляди младежи.

Срокът от 18 месеца служба на войниците в казармата е минималната граница на възможностите за младежите да усвоят материалната част в областта на строителството и бойната организационна подготовка и успешно да боравят с нея, както и за получаване на определени знания за войнишката служба, за нравственото и военно-патриотично възпитание на личния състав, за морал, за етика, и т.н. За усвояването на тези знания, тяхното асимилиране и превръщането им в трайни навици и норми на поведение във всекидневната им дейност.

Преминаването на 18-месечната срочна войнишка служба ще гарантира едно по-спокойно социално преустройство както на офицерския, сержантския и волнонаемния състав на Министерството на народната отбрана и другите военно-строителни организации, така и от тези на Строителните войски. Всяко по-нататъшно намаление на този срок ще доведе до сериозно увеличаване на дебаланса между необходимите работни места и наличната работна ръка, което крие в себе си непредсказуемо социално напрежение и допълнителни разходи за квалификация и преквалификация на излишни кадри.

Приемам предложението за изменение на закона със забележките на Законодателната комисия.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Соломон Паси.

МАНУШ РОМАНОВ: Половината от депутатите са излезли. Много Ви моля, дайте почивка, за да бъдем отново събрани всички, които трябва да участвуваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ако дам почивка, ще се удължи повече. Всеки има възможност да излезе, да пие едно кафе и пак да се върне. В края на краищата това се практикува във всички международни организации и във всички парламенти на света.

Моля!

СОЛОМОН ПАСИ: Благодаря Ви, господин председателю! Достопочтени депутати! Обсъждайки този законопроект, имам чувството, че ние се готвим да боядисваме днес една сграда, която утре ще бутнем. Изхождам от становището, че непрофесионалната армия е един анахронизъм, който така или иначе ще изживее своето време. Но въпрос е дали трябва да боядисваме тази сграда с предлагания законопроект.

Изслушах с внимание изложението на министъра на отбраната и ще си позволя да върна вашето внимание върху онзи пункт от неговото експозе, в което той казва, че бихме могли да се преориентираме към една армия с един срок 12-месечен, за 12 месечна служба. И мотивира отказа от това предложение с това, че съседните нам държави имат такава или онакава структура на своята армия. На това място това изглежда наистина един въпрос, който трябва да бъде обсъден - дали количеството на нашите Въоръжени сили трябва да зависи от количеството на въоръжените сили в съседните държави.

СТАНКО ТОДОРОВ: Нали някой трябва да пази тази държава!

СОЛОМОН ПАСИ: Точно така, г-н Тодоров, някой трябва да я пази тази държава. И точно на това място позволете ми да отправя едно питане към българското правителство, именно подкрепяйки това, което Вие казвате, че някой трябва да пази тази държава: проучва ли българското правителство възможността, щото България да стане членка на НАТО? (*Единични ръкопляскания*) Смятам, че това е една възможност, която би предпазила държавата, г-н Тодоров. И надявам се Вие няма да ми възразите. (*Оживление*)

Надявам се, че на това място уважаваният от мен Драгомир Драганов няма да каже, че правя политическа спекула. Но него го няма в залата. Вероятно той пие кафе.

Конкретно: не подкрепям уважавания от мен депутат отляво да гласуваме законопроекта според чл.83, точка 2 от Конституцията, където се казва, че двете гласувания на законопроекта могат да станат по изключение на едно заседание и без допълнително обсъждане в комисииите.

Не смятам, че предложеният законопроект би могъл да бъде гласуван от такова изключение, тъй като духът на всички изказвания, които направиха преждеговорившите, говори за това, че този законопроект не е готов да бъде гласуван без допълнително обсъждане в комисииите.

Предлагам той да бъде върнат в комисията и поправките да бъдат отчетени. (*Единични ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Димитър Йончев.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Уважаеми председателю, уважаеми колеги! Извинявам се, че не мога да се занимавам с такива крупни въпроси, както

преждеговорившият, и няма да мога да обсъждам въпроса за военния съюз с Турция, но предполагам, че на някое друго заседание, когато се подготвя, ще мога да участвувам.

Ще се концентрирам върху нещо много по-малко по своя мащаб. Става дума за това, което е дадено в законопроекта. Мисля, че той попада в раздела на един тип решения, в който ние се намираме, и вероятно още дълго време ще се намираме. Сега, в момента, е възможно да се вземат само два вида решения. Едните са много красиви, но не струват нищо, а другите не се забелязват, но са ефективни. Опитът ни да търсим нещо междинно се сблъсква с емоциите и засега ние все още трудно се справяме с така наречените красиви решения.

Мисля, че много красиво решение е висшистите въобще да не служат, а другите да служат два месеца, ако желаят, без да се опщетява бюджетът. (*Смях в залата*) И в съюз с латиноамериканските военни организации! Мисля, че това ще бъде прието много широко! (*Смях в залата*) Имам и други идеи, но няма да ги споделям всичките.

Ще говоря само по това, което има в законопроекта. Поставя се въпросът за професионална армия или не. Аз сега разбрах, че професионалната армия е кретенизъм, остатък от миналото, някакво отвратително явление, нещо, към което само един краен глупак може да отиде към наборна армия. А професионалната армия това е бъдещето. Това е красотата, това, което очаква всяка цивилизована страна. Ако използваме този критерий, можем да получим съвсем друг списък за цивилизовани и нецивилизовани страни. Сред тях ще попаднат такива страни, които никога не е очаквал, че ще попаднат там.

Предполагам, че онзи, който е минал през армията и е служил в нея, е забелязал, че нищо ново няма, след като Хашек я е описал. Библията на армията е "Швейк" и ако човек иска да има някакви духовни устои и да оживее по време на службата, трябва да чете "Швейк". Знам цели глави наизуст. (*Ръкопляскания и смях в залата*) Но искам да попитам - в коя страна и къде службата в армията не е преди всичко дълг към отечеството? Дори и в Америка. Бих искал също така да попитам по какъв начин ние ще осигурим някаква стабилност в страната, ако в армията не съществува такава стабилност. Армията се нуждае от закони и то закони, които са изготвени компетентно от специалисти. И най-накрая, армията се нуждае от политическо спокойствие.

Ще изразя едно лично мое мнение. Аз съм решително против това, че ние въведохме войсковия организъм в гласуването. Ние получихме около 60 или 100000 гласа в общия фон от 6 млн. и 300 хил., но какво постигнахме в армията?

Само един професионалист може да ви го каже. И без това войниците имат много поводи да се делят един срещу друг - стари, млади, и т.н., македонци, софийнци. А сега се разделиха на "седесарчета" и "бесепарчета". "Я ела тук, да те видя аз тебе, момченце!" Това е мое лично мнение.

Мисълта ми е, че когато ние политизираме проблема за армията, ние вършим лоша услуга на България. А ние го политизираме. В момента пак го политизираме, тъй като аргументите (тук моля да бъде извинен от колегите, които биха се засегнали), аргументите, които чух дотук, за продължаващо намаление на службата въобще не бяха изложени. Може би ги има някъде, но тук не бяха излагани аргументи. Бяха излагани само политически оценки и емоции.

По същество. Мисля, че срокът на службата, това го казвам, за да избегна аргументацията, поне да избегнем евентуални недоразумения, казвам ви го като специалист - срокът на службата зависи от няколко фактора. Аз ще изброя само малка част от тях, за да почувствате колко е сериозен проблемът.

Преди всичко състоянието на вероятния противник. Тук никой не говореше за това.

Второ, зависи от характера на бъдещата война, която продължава да бъде война с масови армии. Откъде ще вземете масова армия? От професионализма? България с нейния относителен състав и бюджет може да поддържа професионална армия с много нисък процент в сравнение с това, което сега има.

Третият фактор е типът въоръжения. В момента преобладават колективните оръжия и това са оръжия, които са високотехнически. Това са челните технологии в света. В това отношение военните никога не са изоставали. Военните почти в целия свят. Гледам снимките на танкове, които ходят по света в разни конфликти и виждаме, че това винаги е най-доброто, което го има в света. За да се обучи един човек в такава система и да бъде сигурен в нея се иска един минимум от време, който никой в света не е могъл да съкрати. Затова се отива към професионализъм, а там където няма пари да се отиде към професионализъм, се отива към някакъв приемлив минимален срок, но не по-малък от този, който е възможен. А този възможен срок не може да се свали Бог знае колко малко. Аз ще ви кажа колко.

Следващият фактор е демографският. На всеки, който се интересува от тези процеси, му е ясно, че 1990-1991 г. е най-ниската точка на поколението, което влиза сега в армията. Най-малкото количество младежи идват в армията, а след две години най-малко ще влязат в стопанството. Може би това

е добре, защото и без това няма да има какво да правят! Но това, което засяга армията, е количеството и съставът на войската.

Сигурно не ви е известно, че военните лекари и военните комисии изпращат в армията хора, които в предишни години никога не биха били изпратени. Хора, на които им казват: "Те там ще ви върнат". Наистина ги връщат. Те си изпълняват контингента, но после ги връщат. Те не са в здравословно състояние да изпълняват тази служба.

Ако прочетете данните за състоянието на младежта, ще видите, че ние не разполагаме с такъв контингент, какъвто е даже и демографското количество, а с една четвърт по-малък. Това са сериозни проблеми, за които, който взема решения, трябва да ги отчита. Иначе решението му има само политически вид.

Необходимостта от бойна готовност, която също никой не споделя. Бойната готовност е постоянен процес на въртене на хора, които не могат да напускат местата си. В България има континентален климат с четири сезона. За да се обучи един боец да влезе в една система и да бъде пълноценен, той трябва да воюва в четирите сезона. Например първата година воюва пълнач на танк. Следващата година той се захваща в тези дежурства и е пълноценен. Дори да не е следващата цяла година, то поне шест месеца са необходими. За една година не можете да затворите целия цикъл, каквото и да правите.

Разбира се, за висшистите е нещо съвсем друго. Има и мобилизационни изисквания. За колко време може да се събере определено количество хора? Ако ние имаме професионална армия, пак трябва да харчим и то много пари, за да обучим другите по линията на гражданското обучение, за да може, когато дойде време за мобилизация, те да бъдат същите все едно че са служили.

Ние трябва по срамежлив начин пак да ги накараме да служат, както в Швейцария. Тоест, не можем да заобиколим нуждата от масова армия, която да сме обучили. Това трябва да се разбира. Комбинацията професионална и наборна е най-добрата и в момента тя се практикува.

Въобщо аз искам да кажа така - имаме три закона, които се готвят в момента. Там тези въпроси много сериозно ще се обсъждат. Армията има много проблеми. Кадровият състав не е социално защитен. Да не ви излагам нашироко нещата, но аз съм го преживял и го нося на гърба си - това е пълен с болка живот.

Правата на отбиващите редовна служба не са така защитени, както са във Франция или на други места. В нашите устава, не половината, както е във френския, но и една десета няма да се занимава с човешките права на военнослужещия. Това трябва да се смени, трябва да се работи, трябва нова законова основа.

Процесът на деполитизация в армията трябва да продължи.

Предлагам да гласуваме този законопроект и да се хванем сериозно с работата.

Използвам правото за реплика, тъй като тук имаше няколко неща и не бих искал да си наруша съня. Аз много се външувам, когато не кажа това, което мисля.

Първо, искам да отговоря на г-н Гайтаджиев. Уволнението на волнонаемните в Долна Митрополия и другите военни училища е нещо, което може да се разбере в сегашното положение на криза, тъй като същите тези хора дойдоха през 1978-1980 г., някои и по-рано, но основната вълна дойде тогава, за да се облекчи кадровият състав. Подхвърлянията, че сега ще вземем компетентни кадрови хора - военни, да преподават на тези места, не е много почтено, защото там има много добри математици, инженери, въобще специалисти. Армията не е място, където няма специалисти. Просто не всички са такива.

Що се отнася до нещата, които каза г-н Йорданов, ние не защитаваме социализма, както той каза, а защитаваме отечеството. Тази разлика вече трябва да я правим. Каквото и да стане тук, идеологически наречено, то ще бъде в нашето отечество. За него е нужна армията. (*Ръкопляскания отляво*)

Мисля, че в това отношение сме единодушни.

Аргументацията на г-н Йорданов за заплащането на професионалната армия всъщност. Той каза да направим така, че да не натоварим бюджета. Това е изцяло в раздела на красивите предложения. Аз го споделям като красиво предложение.

Защитата на социално слабия и сега я има. Но човек би трябвало да седне и да почете малко. Има доста разпоредби в армията, като например - ако са двама братя, ако няма родител, ако са три деца и т.н. Аз лично съм помагал много пъти. Нека да го разширяваме, разбира се, това е човештина, но не сме открили сега човештината в армията. Извинете ме!

На четвърто място, сарказмът към политическите офицери е меко казано неточен. В армията има един фактор, който е важен за бойната готовност - морален фактор. Винаги има някой, който да се грижи за душата. (*Оживление в залата*)

СТЕФАН НЕШЕВ: Свещеникът.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Добре, над нас сега е само Всевишният и мисля, че ние сме тези, които ще определим как да се казва този човек и какво да върши, но без да има някой, който да се грижи за моралната мотивация на един военен... Та вие го пращате да мине през ада и да излезе нормален човек! Затова

се изисква специално да прочетем есето на Хаджийски за военната дисциплина! Нека да не отиваме по-далече по този въпрос. Не бива така да ги мачкаме тези хора.

Относно заснемането на филми с войската, аз смятам, че практиката в света е армейските части да участвуват в заснемането на масови сцени. Ако това предложение, което се прави, да не използваме нашата войска, ако разбирам правилно, ние трябва да внасяме чужда войска, но ако тя не иска да си излезе след снимането на филма? (*Смях в залата*)

И накрая, за напускането на страната. Колегата, който говори преди мен, каза, че ако направим службата шест месеца, по-малко хора ще напускат. Ако е сигурен, да я направим! Но аз не вързах много двата въпроса. Моля за лично обяснение.

Приемам предложенията на Законодателната комисия и благодаря за търпението. (*Бурни ръкопляскания откъсно и отчасти в цялата зала*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата народният представител Кехайов.

АТАНАС КЕХАЙОВ: Уважаеми господин председателю, колеги и колежки! Аз изцяло поддържам предложението на Министерството на народната отбрана и смятам, че те са преценили най-точно кое е правилно и трябва да реализираме.

Много бих желал да отбележа, че на 19-20-годишна възраст аз участвувах във войната. Участвувах като пехотинец - много атаки, много ръкопашни боеве. На две места куршуми са пронизали тялото ми и зная какво значи на 20 години да умираш. Но не мога едно да разбера: та такива като мене ли ще бъдат олигофрените, които трябва да умират за България, а алтернативните да чакат отзад с лопатите, за да ни погребват?! (*Единични ръкопляскания*)

И още нещо: известно ли ви е вам, господа, че точно до моя Ямболски избирателен район на турската граница в момента има 300 хиляди въоръжени до зъби турски войници и нашата велика приятелка Западна Германия им изпрати 600 танка "Пантери" сега. Да не би да са насочени към миролюбие? И ние ще оставим ли нашата страна без съответната защита?

Поради това аз съвсем определено заявявам, че при един жесток сблъсък едва ли ще се намерят нови 200 хиляди руски майки, които със сълзите си да оставят като най-верен страж нови братски могили в България и на Балканите. Нека да се служи както трябва, ако ние искаме да ни има на тази земя. Предлагам да гласуваме законопроекта. Няма защо повече да го бавим.

Благодаря. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Давам думата на Петър Таслаков.

ПЕТЪР ТАСЛАКОВ: Почитаеми господа от председателството, дами и господа! Струва ми се, че бъдещият закон за всеобщата военна служба ние вероятно така ще обсъждаме и ще ни отнеме толкова време, колкото и новата Конституция на България. Причината сигурно е, че повечето от депутатите във Великото Народно събрание са мъже, всички са преминали през казармата и се смятат за много компетентни по тези въпроси. Дано да е така. Вероятно този закон ще бъде толкова хубав, колкото и новата Конституция.

Сега обаче смятам, че въпросите твърде много се разводниха. Казват се тук неща, които би следвало да се кажат на друго заседание.

По принцип усещам атмосферата - че така предложените изменения в Закона за всеобщата военна служба ще бъдат гласувани и то единодушно. Но аз имам едно питане лично към армейския генерал Добри Джуров. Спирам се на един пасаж от това, което той преди малко каза, а то е: за известна недоокомплектованост от човешки ресурси и конкретно сержантски и старшински състав.

Много моля уважаемият армейски генерал Добри Джуров на едно закрито заседание на Великото Народно събрание (закрито с оглед на секретността на темата) ние, народните представители, да бъдем по-широко запознати с проблемите на Българската народна армия и да видим къде е недоокомплектоваността, какво е щатното състояние, как вие виждате нещата и какво трябва да се направи, за да имаме пълна комплектованост относно човешките ресурси, тъй като що се отнася до техническите средства смятам, че сме твърде добре въоръжени.

Лично аз не смятам, че има толкова голяма недоокомплектованост - 11 на сто от сержантите и старшините. Защо? Защото аз самият имам зад гърба си 13 и половина години военна служба и мисля, че имам някакво понятие за воински живот. Не трябва да се страхуваме, ако наистина има известна недоокомплектованост, защото бъдещата безработица ще насочи хората да търсят препитание и в армията. Предполагам, че предложението ми ще бъде прието и г-н генерал Добри Джуров ще бъде така добър, като наистина държа това да стане при закрити врати. Ние можем да получим и някои секретни данни, нали?

ДОБРИ ДЖУРОВ: Да.

ПЕТЪР ТАСЛАКОВ: Второто ми предложение се отнася за хората с висше образование, които смятам, че не са толкова много. Защо да не се върнем към това те наистина да служат само шест месеца? Разбира се, в бъдеще може да

ги търсят за мобилизационни сборове и сборове за преподавателска подготовка. Това е в реда на нещата и се прави по цял свят. Шестмесечният срок е напълно достатъчен.

Защо не си припомним за "катедра 22"? През първата и втората година от следването всеки студент от висше учебно заведение, непреминал през казармата, в продължение на два месеца да има военна подготовка, а в края на следването още два месеца, с което да завърши периодът на военно обучение, след което да получи съответното воинско звание? При това положение смятам, че и за тях ще бъде по-леко, няма да го приемат като тежко, а в крайна сметка за шестмесечен период, от който последните два месеца са най-важни, те ще имат понятие за воински живот и воинска дисциплина.

Благодаря ви за търпението. Приятен следобяд! (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Благой Дечев.

БЛАГОЙ ДЕЧЕВ: Уважаеми господин председателю, дами и господа! През цялото време имах чувството, че обсъждаме Закона за всеобщата военна служба. Смятам, че ние тук можем да се обединим от това, че Законът за всеобщата военна служба в Народна република България не е съвършен. Това е ясно и категорично. Тук го изразиха и отляво и отдясно.

Но днеска ни е предложено само изменение на Закона за всеобщата военна служба. И аз смятам, че ние трябва да се обединим около това предложение, защото наистина разумната военна достатъчност, ако се изразяваме абсолютно правилно, налага на този етап да имаме 18-месечна военна служба за средните и 12-месечна военна служба за висшите.

Уважаемият министър на народната отбрана мотивира, че ние можем да гледаме това и в едно бъдещо развитие. Но аз поставям въпроса: ако продължаваме да обсъждаме така, извинете, но оня ден милицията ни притискаше - дайте да обсъждаме закон за Народната милиция! Искане се да обсъждаме закон за държавната сигурност, закон въобще за Въоръжените сили, закон за отбраната, статут на офицера и т.н. А ние пореден път се разводняваме...

Затова предлагам следното: тук искам да подкрепя г-н Корнажев, който каза, че много хора в момента очакват от нас приемането на този законопроект. Предлагам този законопроект наистина да бъде приет на първо четене сега и да бъде прието следното: за средните - 18 месеца, за висшите - 12 месеца, тъй като наистина международната обстановка поне на този етап, поне за година-две ни налага да имаме такава армия.

Благодаря ви за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Записали са се още осем души. Нека да помислят.

Обявявам 30 минути почивка.

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Започваме нашата работа. Има думата Венцеслав Медарски.

Да се готви Стефан Нешев.

ВЕНЦЕСЛАВ МЕДАРСКИ: Господин председател, уважаеми дами и господа народни представители! По стечение на обстоятелствата господин Йончев ми е бил старши лейтенант в казармата, когото много уважавах и тогава, и сега. Смятам да уважим неговото предложение.

Искам да предложа към параграф 2 да се добави ал.3 от Закона за отменяне указите на Държавния съвет на Народна република България NN 4 и 606 от 1977 г.: "Срокът на военнослужещите, работещи във вредни производства, да бъде признат на 12 месеца."

Вероятно представителите на армията слушат. Ако няма смислени предложения по тази точка от дневния ред, искам да призова да пристъпим към гласуване. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Стефан Нешев.

Да се готви Иван Мандров.

ГЛАСОВЕ: Стефан Нешев го няма.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Иван Мандров.

Да се готви Илич Цветков.

ИВАН МАНДРОВ: Другарю председател, уважаеми колеги народни представители! Твърде много приказки се изприказваха. Ще бъда съвсем кратък.

В мотивите към законопроекта за изменение на Закона за всеобща военна служба има един пасаж, който дословно гласи: "Необходимостта от по-ранното включване на младежите в стопанската и в обществената дейност за извеждане на икономиката от кризисното състояние постави с особена острота въпроса за намаляване срока на военната служба."

Като имаме предвид и това масово, бих го нарекъл, масово напускане на нашата страна от специалисти, смятам, че ние трябва да създадем условия този вакуум, който се създава, да го запълним.

Поради това в закона е записано, а и във всички закони досега се е третирало само по отношение на образователния ценз висшето образование.

Известно е, че твърде много са специалистите с полувисше образование, които заемат длъжностите на висшистите. Тази категория работници с полувисше образование никъде никога не е цитирана в нашето военно законодателство. Поради това предлагам към категорията и групата за висше образование да се прибави: "и специалисти с полувисше образование." Тези специалисти да минат под рубриката за прослужване на срочната военна служба.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Илич Цветков.

Да се готви Борис Колев.

ИЛИЧ ЦВЕТКОВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Ще се постарая да бъда по-конструктивен, по-кратък.

Действително ние се поразпикавахме много. Трябва да ви кажа, че не бих вдигнал ръката си за нещо, което е извън сферата на моята специалност, ако нямам мнението на специалист по въпроса.

Ние слушахме тези, които са отговорни за сигурността на страната. Трябва да уважим тяхното мнение по този въпрос.

Между другото ще ви кажа следното нещо.

Един ден ние ще гласуваме и Закон за всеобщата военна служба. Тогава трябва да помислим за следното нещо: дали когато се въведе и платено висше образование, ние няма да създадем основа някой да заплаќи това, че няма да служи.

Въпреки всичко имам следните конкретни предложения.

В & 1 на изменението на така предложения законопроект да се добави: "а за завършилите висше образование - шест месеца."

В & 3 да се добави следното: "Законът влиза в сила от деня на неговото присмане." (*Оживление*)

Смятам за напълно правилно становището на Законодателната комисия, че трите указа напълно трябва да се отменят. Ще ви кажа, че тези три указа не са създадени, за да може да се създаде някаква алтернативна военна служба, а да обслужват интересите на едно или друго министерство. Трябва да ви припомня, че по време на стачката на миньорите през януари т.г. с правителството се обсъжда въпросът, че не бива нашите младежи, които са бъдещите бащи на българските деца, да отбиват на тази възраст - преди да са създали своите деца, военна служба в уранови и други мини. Това се отнася също и за металургията. Напълно подкрепям предложението тези три указа да бъдат отменени напълно.

Понеже бях много кратък, позволете ми да кажа още някоя неща.

Предлагам, за да се прекратят изказванията на хора, които са от чиста проба телевизионни и радиозвезди, преките предавания по радиото и телевизията да бъдат прекратени. (*Ръкопляскания*) Имаме и от едната страна, и от другата, и от третата достатъчно главни редактори на вестници. Има възможност тук да присъствуват журналисти, които да отразяват напълно това, което става. Всеки един от нас дава интервюта. Така че няма да остане нищо покрито от това, което става в Народното събрание. Това е необходимо, за да може да бъдем по-конструктивни в нашата работа.

Вчера беше поставен въпросът за охраната. Смятам, че е много неправилно и ние се излагаме пред нашите избиратели с охраната, която е блокирала почти целия площад "Св. Александър Невски" и Народното събрание. (*Частични ръкопляскания*) Народното събрание трябва да се охранява на входа. Нека да се освободят улиците и площадите. С тази охрана няма да спрем хората, ако решат да дойдат пред Народното събрание, нека да дойдат.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Борис Колев.

Да се готви Стефан Нешев.

БОРИС КОЛЕВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! Искам да започна с един апел.

Когато обсъждаме тематика, свързана с националната сигурност, включително и за отбраната, трябва да бъдем малко по-внимателни. Това е тематика, която по принцип е надпартийна. В известен смисъл - няма да кажа, че е вечна, защото можем да доживеем до всеобщо разоръжаване. Но докато това не стане действително, въоръжените сили трябва да се поддържат на равнище на разумна достатъчност.

Имам доверие на компетентните лица, които са овластени да провеждат, поне засега, отбранителната политика на страната. Нека да бъдем разумни.

Тук се чува някои предложения, които, ако не бяха фантастични, би било много добре. Първо, да не забравяме нашето геостратегическо и географско положение на Балканския полуостров. Няма да засягам подробности. България не е Белгия, където военната служба, ако не се лъжа, е шест месеца. Но, дай Боже, да имаме съседите на Белгия. Нека да бъдем внимателни.

На едно място, мисля, че само господин Йончев намекна, че трябва да изходим от демографското състояние на нашата страна. Първо, непрекъснато намалява контингентът на младежи, годни да служат военна служба, дори по сегашните сравнително занижени критерии. Говоря като общо количество. Непрекъснато се увеличава броят на младежите, които не стават, моля да ме

извинят, не са годни за редовна военна служба. Бойната техника непрекъснато се усъвършенствува действително. Необходими са хора, които да я овладеят, за да може нашата страна да разчита на една ефективна отбрана. Този въпрос не е за подценяване.

След няколко години действително нашата страна ще навлезе в период, когато ще бъде с отрицателен естествен прираст. 14 от бившите 28 окръга вече имат такъв отрицателен естествен прираст. Не е далеч времето, когато броят на умирианията ще надвишава броя на ражданията. Така че да се намали военната служба за висшистите на шест месеца е много примамливо предложение. Но то ми прилича малко на популистки ход. Хората ни гледат, те ще ни се радват, ще ни ръкопляскаат. Извинявайте, но това е сравнително несериозно предложение.

Подкрепям двата законопроекта така, както са внесени от техния вносител. Подкрепям и доклада на Законодателната комисия.

Благодаря. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Остават още шест души, които са се записали за изказвания.

Получих бележка, че били направени няколко предложения да се преустановят изказванията. Искам да обърна внимание, че формално предложение за прекратяване на изказванията нямаше. Имаше мнения, които препоръчваха да бъдат изказванията кратки, по същество и по съответната точка. Последното предложение беше, ако има желаещи да се изкажат и да добавят нещо по проекта. Но досега не е постъпило формално предложение за прекратяване на изказванията. Не е постъпило предложение: "Моля, да се прекратят изказванията."

Давам думата на Стефан Нешев.

СТЕФАН НЕШЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми господа и госпожи народни представители! Повод да застана пред вас е една малка тревога, която почувствувах в експозето на министъра на народната отбрана Добри Джуров. Това, което изложи господин народният представител Кисъев, напълно обхваща това, което исках да ви кажа.

Застанах пред вас, за да заостря вашето внимание, че ако не отделим необходимата острота на военните сили от железопътните войски, може да предизвикаме стопанска катастрофа с непредвидими последствия.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Емануил Манев.

Да се готви Ибрахим Татарлъ.

ЕМАНУИЛ МАНЕВ: Уважаеми господин председател! Имам питане към министъра на народната отбрана във връзка с изнесеното от Александър Йорданов. Интересува ме какво представлява тази организация, какви са нейните цели - политически цели ли има, профсъюзни цели ли има? Няма ли опасност в тази все пак нестабилна политическа обстановка да се създава организация, чиито членове носят оръжие? Каква е партийната принадлежност на членовете на организацията? Не противоречи ли съществуването на такива организации в армията на уставите? Няма ли опасност тя да бъде използвана за политически цели? И какво е отношението на министерството към съществуването на такива организации в армията?

И един друг въпрос във връзка с изнесеното от преждеговорившия оратор - вярно ли е, че на нашата граница с Турция има струпана 300-хилядна въоръжена до зъби турска армия? Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Ибрахим Татарлъ. Да се готви Жеко Жеков.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Подкрепям предложението за изменение на Закона за всеобщата военна служба в Народна република България и предложението за отменянето на посочените укази.

Аз споделям изложената мотивация към тези предложения. Искам да подчертая, че тези изменения ще бъдат посрещнати с голямо задоволство както от военнослужещите в българската армия, така също и от младежите в трудовите войски.

Аз съм бил 38 месеца трудослужещ през 1949-1951 г., бил съм редактор на страницата на турски език на в."Трудово дело". В това си качество съм посещавал много обекти и имам много добра представа за тогавашното състояние на Трудовите войски. Но и сега продължавам да проявявам интерес към тези войски, където служат твърде много представители на различните етнически групи в България.

Смятам, че 24 месеца бяха много за Трудовите войски. Намалването с 6 месеца на военната служба ще бъде голямо облекчение както за военнослужещите, така също и за Трудовите войски.

Аз не се съмнявам, че военнослужещите ще отвърнат на това с повишаване на своята боева готовност за защита на нашата родина - Народна република България, а младежите в трудова повинност ще дадат своя дан по строителните обекти.

Искам да обърна внимание върху някои тревожни факти в насоките на патриотичното възпитание на Трудовите войски. Имам предвид, само една

забележка, имам предвид някои материали, печатани в "Трудово дело". Мога да се позова на статии на главния редактор полковник Иван Николов, в които, в противоречие с духа на деполитизацията, се заемат много резки позиции. Само ще отбележа, обърнете внимание на заглавието на една уводна статия, озаглавена "Имали българи в България?" Това е заглавието на уводната статия. Аз бих могъл да ви посоча, просто само да позова един-два цитата, за да видите каква насока има това нещо. (*Шум на недоволство в залата*)

Кой ориса съдбините ни така, че собствените чада да ги разпъват на кръст, да те продават на враговете ти? И се обръщам към народните представители. Аз мисля, че една такава постановка не е в духа на новото време. В това отношение бих могъл да посоча и други неща.

Бих отбелязал само накрая, би могло да се постави въпросът, да се помисли за критериите, когато се вземат младежите от различните етнически групи в армията и трудовата повинност, но ние сега не се занимаваме с този въпрос и няма да навлизам в неговото разглеждане. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Жеко Жеков, да се готви Мануш Романов, след него Христо Добрев.

ЖЕКО ЖЕКОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! Само по един въпрос ще говоря - въпроса за Трудовите войски, за които преди малко се говори.

Всеки е минавал покрай строителен обект, на който работят трудоваци и е виждал тези неугледни на вид момчета и до тях - застанал офицер. Никой не може да ме убеди, че това е армия. За мен това е един вид принудителен труд, един вид експлоатация. Тези хора нямат нищо общо със защитата на родината, те са работници и поне трябва да получават заплата за този си труд.

Предлагам именно тази трудова служба да се приеме като алтернативна. Говори се, че не ни достигат момчета, не ни достигат войници. И все пак какъв е процентът на тези трудови войски? Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Мануш Романов, да се готви Христо Добрев. С това листата на изявилите желание да се изкажат се приключва, надявам се, че повече няма да има.

МАНУШ РОМАНОВ: Господин председател, дами и господа народни представители! Ще ви спестя времето и ще направя само едно телеграмно предложение. Както се знае, Строителните войски са "привилегия" на етническите общности у нас. Смятам, че тази аномалия скоро ще се преодолее, демокрацията ще бъде равна за всички и военната служба и защитата на родината ще бъде тежоба на всеки гражданин.

Предлагам срокът на срочнослужещите в Строителните войски да бъде 12 месеца. Мотиви: характерът на тяхната служба не е свързан със специална подготовка, така необходима на служещите в редовната армия. Второ - пред прага на въвеждането на пазарна икономика ролята на Строителните войски рязко ще намалее; фирмите, които ще се създават, щедро и нашироко ще имат нужда от работна ръка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата последен народният представител Христо Добрев.

ХРИСТО ДОБРЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги народни представители! Като представител на Министерството на народната отбрана вземам думата, за да направя някои пояснения по въпросите, които бяха повдигнати в дискусиата по предлаганите законопроекти.

Ще започна с това, че големите изменения в съвременния свят влияят пряко и непосредствено и върху въпросите на сигурността на страните, в това число и на външната сигурност на Народна република България. Най-голямо отражение в това отношение дава безспорно успешното развитие на Виенските преговори и на второ място - дълбоките изменения, които стават в организацията на Варшавския договор. Както знаете, военните структури на тази организация се разпадат и тя все повече се превръща в един политически съюз, в един инструмент за водене на преговори по разоръжаването и мира в света.

Времето на военните блокове отминава, това е съвсем очевидно. Ние сме пред прага на тяхното изживяване и на изграждането на нова система на колективна сигурност в Европа. До създаването на такава система, което няма да стане днес или утре, нашата национална сигурност трябва да се основава на два фактора. Първо, на правилната и миролюбивата външна политика на правителството на Народна република България. Тази политика трябва да ни осигури нови опорни точки на външната сигурност, като се почне от двустранни споразумения с близките и съседни страни и се стигне до спечелване поддръжката и на някои западни държави. Това е напълно възможно, защото западните страни също не са заинтересовани от дестабилизиране на обстановката на Балканите, от възникването на военно огнище в нашия регион.

Вторият фактор, на който трябва да се опира нашата сигурност, това е военната мощ на Българската народна армия. Какво значи това? Това значи, че Българската народна армия трябва да бъде поддръжана по числен и боен състав, по степен на окомплектоване с въоръжение и техника, по подготовка на личния състав на нивото на разумната достатъчност за отбрана. Ние не се готвим за настъпление, за овладяване на чужди територии, но ние не можем

да игнорираме факта, че нашите взаимоотношения с някои съседни страни са обременени с етнически и териториални проблеми, и че на тази основа са възможни и конфликти. И това нещо трябва да го отчитаме. Това изисква да отделяме необходимото внимание на боеспособността на Българската народна армия.

Известно е, че Българската народна армия има много и сериозни проблеми за решаване, които могат и следва да бъдат поставени на вниманието на Великото Народно събрание. Това ние смятаме да направим с внасянето на два нови законопроекта. Единият - за военната служба във въоръжените сили, и вторият е за отбраната на страната.

Трябва да доложа, че първият закон, който съществува, е много стар, много негови положения са изгубили своя смисъл и значение при сегашната обстановка, а Закон за отбраната в нашата страна за голямо съжаление досега не съществува. И двата законопроекта са в процес на разработка. В най-скоро време те ще бъдат публикувани в нашия печат за всеобщо обсъждане от нашата общественост, след което те ще бъдат окончателно дооформени и поднесени на вниманието на Великото Народно събрание.

Надявам се, че дотогава ще бъде изградена парламентарна комисия за национална и социална сигурност, за да може да се занимае с тези законопроекта.

Днес обаче в дневния ред на Великото Народно събрание е поставен за разглеждане един съвсем ограничен и частен въпрос, свързан с отбраната. Това е въпросът за срока на военната служба и за отменяването на някои укази, които дават възможност за прослужване на военната служба, за отбиване на военната служба чрез работа в някои отрасли на народното стопанство. Разглеждането на тези законопроекта се налага в срочен порядък, за да бъде дадена възможност на младежите още сега, още от днес, от този момент да се мобилизират по-пълно в гражданския живот. Това се налага още повече, като се има предвид, че този закон се очаква, той засяга десетки хиляди млади хора, които в момента са в казармата; други, които предстои да влязат в казармата, които го очакват с голямо нетърпение.

Тук в дискусиата се изказаха различни мнения по това чия е инициативата за това предложение - за съкращаване срока на военната служба. Не знам дали този въпрос заслужава такова внимание, но като началник на Генералния щаб дължа да доложа, че този въпрос занимава Генералния щаб от последните две-три години. И в подкрепа на това ще ви кажа, че след едностранното съкращаване на 10 хиляди души от състава на числеността на Българската народна армия, както знаете миналата година, стана възможно да бъде

намален срокът на военната служба на младежите, приети във висшите учебни заведения с 12 месеца, и на матросите, които служат на корабите и служеха 36 месеца, да бъде намалена службата им с 12 месеца.

И както знаете, още миналата година преди изборите, преди да се е мислило даже, че ще има такива избори, в април месец 1989 г. и съответно в август същата година бяха издадени съответни нормативни актове, които узакониха такова намаляване на срока на военната служба.

Защо обаче този въпрос се поставя отново в месец април, именно в навечерието на изборите, дали това не е някаква предизборна пропаганда? Трябва да кажа, че няма никакви такива замисли поставянето на този въпрос да бъде използвано като предизборна пропаганда. Постави се той през месец април, защото за нас беше ясно, че намаляването на срока на военната служба с 6 месеца ще предизвика значително намаляване числеността на армията и особено рязко намаляване числеността на военностроителните организации - Строителни войски и Военно-транспортни войски. И едва през май месец, на последната сесия на старото Народно събрание беше приет бюджетът на страната за новата година, от което се видя, че капиталовложенията за строителството се намаляват чувствително. Освен това, беше разкрита перспективата, че ще бъде създадена в нас неизбежно известна безработица, ще бъдат закрити някои нерентабилни или екологично нечисти предприятия, което открива възможност чрез пренасочване на освобождаващата се работна сила да се осигурят нуждите с трудови ресурси на нашето строителство.

Затова именно този въпрос беше внесен в този момент. Постави се въпросът за намаляване срока на военната служба с 12 месеца, а не с 6 месеца, а за висшистите - с 6 месеца.

По този въпрос ние също сме работили много продължително време и сме правили всевъзможни и трябва да кажа най-строги и прецизни разчети. Оказа се обаче от тези разчети, че на сегашния етап това е невъзможно. Това би означавало намаляване числеността на Въоръжените сили с 50 процента. В тази граница не е възможно поддържането на никаква разумна достатъчност на Българската народна армия, освен че се налага пълно ликвидиране на Строителни и Военно-транспортни войски. На този етап е такава обстановката. А да слезем под нивото на разумната достатъчност, е твърде рисковано. И аз не зная дали новото правителство би поело такъв риск върху себе си, да намали този срок. При това трябва да доложа, че нивото на тази разумна достатъчност е направено на базата на точни математически разчети, в които е отчетено както количественото, така и качествено съотношение на нашата армия,

съпоставена с армиите на страните, които при определена обстановка биха могли да представляват заплаха за нашата национална сигурност.

Ето защо аз моля ние да приемем тези разчети, като оставим въпроса за по-нататъшното съкращаване и го свържем със сключването на Виенските преговори, и което е особено важно, с предприемането на реални стъпки по разоръжаването от страна на нашите съседи.

А трябва да кажа за голямо съжаление, че някои наши съседи, особено имам предвид нашата югоизточна съседка Турция, засега не дават признаци на готовност за разоръжаване. Напротив, както знаете, през м. февруари моят колега, началник на Генералния щаб на Турската армия армейския генерал Туронтай заяви пред телевизията, че в близките 4-5 години те нямат намерение да съкращават числения състав на Турската армия и да намаляват програмите за въоръжаване.

Не зная дали те ще издържат толкова време, но все пак в момента обстановката е такава, нещо което ние не можем да пренебрегваме.

Освен това трябва да отчитаме и едно такова обстоятелство, че съществува определена тенденция за намаляване на наборния контингент, в резултат на продължаващото спадане на раждаемостта у нас. И тук има един нов фактор - увеличаване на стопанската емиграция на Запад.

Постави се въпрос за реда на въвеждане на закона. Някои предложиха това да стане три дни след неговото публикуване.

Аз трябва да доложа следното. Тук се предлага да бъде въведен от 1 октомври, защото на 1 октомври, както знаете, става освобождаването на стария набор и приемането в казармата на новия набор.

Но как ще се отрази това на различните категории младежи? Сега в армията изслужват своята служба три групи младежи, едни които са приети през м. януари 1989 г. - това са около 6 хиляди души. Те ще завършат службата си в края на м. септември, с три месеца ще служат по-малко, отколкото се полагаше по досегашните закони, т.е. 21 месеца ще прослужат. Те ще почувствуват едно облекчение от закона. Тези, които са приети през м. март 1989 г., това са главно Строителните, Военно-транспортни войски. Те надхвърлят една по-голяма цифра. Те ще получат съкращаване на срока на службата с шест месеца, т.е. пълно съкращаване. Има обаче една група, които са приети през м. септември 1988 г. И това е много голяма група. До края на м. септември завършва пълният срок на военната служба. Даже самите разговори за намаляване срока на военната служба породиха известно напрежение в тази група младежи, в смисъл, че те няма да имат възможност да се възползват.

Ние отидохме на среща с тези младежи. Решихме срокът на тяхната служба да бъде намален с един месец, т.е. те да бъдат уволнени в края на м. август. Затова и бързаме с приемането на този закон. Освен това ние им дадохме допълнително един месец отпуск. Така че те също получиха компенсация от два месеца (*ръкопляскания в залата*) за срока на службата. Всички останали младежи, които са постъпили през 1990 г. и ще постъпят в бъдеще, ще служат точно по 18 месеца.

Тук г-н Стайков направи предложение да не се отменят указите за работа в народното стопанство, да се смята този срок на младежите за отбиване на военна служба.

Аз искам да успокоя г-н Стайков. Той разглежда това като една форма за алтернативна служба в армията, т.е. младежи, които не желаят да служат или да боравят с оръжие, могат да отбиват своята служба по този начин. Искам да го успокоя, че в новия законопроект за военната служба ние предвиждаме такава възможност за алтернативната служба както в редовете на армията, така и във, в гражданския живот. Така че този въпрос ще бъде решен.

И аз моля уважаемите народни представители да гласуват за този закон.

Тук беше поставен въпрос от ген. Василев и от ген. Кисъв за възможно запазване числения състав на Строителните войски и на Транспортните войски или да има минимално намаляване на същия, тъй като те изпълняват важни строителни задачи. Ние разбираме това, но такава възможност очевидно не се очертава на този етап. Аз трябва да заявя отговорно, въпреки че ние си даваме сметка, че това ще създаде някои трудности както за строителството, така и че то ще породни някои остри социални проблеми, но няма такава възможност.

Аз оставям настрана въпроса дали в период, когато отиваме към едно пазарно стопанство, тези форми на строителни организации имат голямо бъдеще.

Поставени бяха и много други въпроси. Аз няма да ги изброявам. Това бяха въпросите: кадрсва или професионална армия и т.н. Това са все много важни въпроси.

Но аз предлагам, за да не отвлечаме вниманието на Народното събрание с тях, да отложим обсъждането на тези въпроси и отговорите на въпросите, които бяха поставени в тази връзка, да отложим това за периода, когато ще обсъждаме новите законопроекти.

Лично аз съм много доволен от това, че проблемите на армията се ползват с такъв голям интерес от депутатите във Великото Народно събрание.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не зная дали вносителят ще иска да вземе отношение по поставените въпроси или да пристъпим към гласуване? Мисля, че имаше направени предложения, те неизбежно ще отидат в Законодателната комисия.

Следователно, предлагам да гласуваме на първо четене законопроекта за изменение на Закона за всеобщата военна служба в НР България.

Който са съгласни, моля да гласуват.

Има ли против? - Няма. Има ли въздържали се? - Двама.

Приема се. *(Продължителни ръкопляскания)*

Предлагам да приемем на първо гласуване законопроекта за отменяне на укази, с които се урежда редовната военна служба на младежи.

Който са за, моля да гласуват.

Има ли против? - Трима. Има ли въздържали се? - Четирима. С това е приет и този законопроект на първо гласуване. *(Мотивите и текстът на законопроекта - Приложение 1,1).*

Двата законопроекта ще бъдат предоставени на Законодателната комисия по възможност да се разгледат на следващото заседание и да бъдат представени за второ гласуване.

Преди да пристъпим към следваща точка на дневния ред искам да съобщя, че тук присъствуват уважаемите министри. Необходимо е да заемат места и да имат готовност да отговарят на поставени въпроси. Моля, заповядайте. Става дума за Александър Александров, Тодор Пандов и Иван Черноземски.

Група депутати изпратиха текст с предложение да гласуваме предложението на Илич Цветков за прекратяване на предаванията по радиото и телевизията. Искам да дам едно пояснение. Предаванията по телевизията не са на живо. Още от първия ден се уговорихме цялата наша работа да бъде заснимана като документ. И ние сме длъжни да направим това.

Що се отнася до заснеманията, специално по важни въпроси, както беше изборът на президента, въпросът за оставката на министър-председателя и в петък неизбежно предаването ще бъде директно. Днес тук се заснема за документация, вчера следобяд, когато разисквахме онези въпроси, също така нямаше предаване на живо.

Що се отнася обаче до радиото, аз имах специално разговори с представители на политическите сили. Имах разговор също така и с техните представители, когато изхождайки от същите аргументи, които вие представяте сега, имах намерение да сложим някакъв ред. Отговорът беше, че радиото се слуша от хората и когато работят, и когато се движат в коли и т.н. *(Шум и оживление в залата)* Същевременно политическите сили не приеха и

затова аз не можех да поставя този въпрос на гласуване. Нямам нищо против, ако това предложение остава в сила, да го поставя на гласуване. Ако сте готови, да гласуваме, по същия начин да приемем репортажно предаване и в този случай.

СТОЯН ГАНЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Искам само да поясня, че предложението, което е направил народният представител Илич Цветков е негово и може би на няколко народни представители. Позицията на парламентарния Съюз на демократичните сили е била, и сега е категорична за това, че трябва да се дава гласност на това, което става тук във Великото Народно събрание по Българското радио и Българската телевизия. Тоест, нашата позиция си остава неизменна. (*Ръкопляскания отъясно*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Прави се друго предложение - да не поставяме на гласуване веднага, макар че искам да обясня, че тук дойдоха предложения също и от други групи, а не само от Илич Цветков. Аз съм съгласен, че е уместно да не се сметне, че е прибързано, един вид затваряме възможността нашата общественост да се научава. Нека този въпрос се доуточни допълнително и ще го разгледаме. За телевизията въпросът е уреден. Става въпрос само за радиото. Преминаваме към точка трета от дневния ред. Тук са се записали за изказване, но нека най-напред да дойдат министрите. Тук ли са?

Има думата Александър Александров.

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Един от най-тревожните екологични въпроси у нас е този, поставен от народните представители г-н Петър Слабаков, г-н Васил Михайлов, г-н Пирин Воденичаров и проф. Александър Янчулев по реда на изказванията им вчера. Благодаря им за поставените екологични въпроси, които надявам се ще допринесат за по-бързо решаване на проблема с язовир "Тополница". По този път, вероятно, ще се формира силно екологично лоби и в нашия парламент.

В резултат на неефективната работа на съществуващите пречиствателни съоръжения за отпадни води в технологичния металургичен комбинат "Дамянов" - гр. Средногорие, в язовир "Тополница" съдържанието на калциев арсенит, изчислен като арсен, е над нормата. Изследванията показват, че на изхода от язовира концентрацията е средно 0.68 милиграма на литър, а в отделни случаи и до 0.9 милиграма на литър.

За да се ограничи по-нататъшното замърсяване на язовира правителството взе няколко решения, които са в процес на изпълнение, както следва.

1. Решение 19 от 26 януари тази година. С него правителството прекрати от 1 април 1990 г. преработката на медно-ширитен концентрат, добит в миннообогатителното предприятие "Челопеч" до въвеждане в действие на инсталацията за пречистване на отпадъчните води от арсен. Това решение, което безусловно се изпълнява, създаде условия за трайно и значително подобряване на обстановката, защото в този концентрат се съдържат до 70 процента от цялото количество арсен въввлечен в технологичния цикъл.

2. Решение 151 от 19 юли 1990 г. за подобряване на екологичната обстановка в района на металургичен комбинат "Дамянов" и миннообогатителен комбинат "Асарел" - Медет. С това беше утвърдена програма, която е осигурена с валутен кредит за доставка на материали, оборудване и техническа помощ за нейното изпълнение. Погасяването на кредита ще се извърши чрез износ на благородни метали, мед и друга продукция на фирмата "Полимед".

Фирмата получи пълна икономическа и финансова свобода, за да реши проблемите и повече няма основания за оправдаване. За изграждане на съвременна инсталация за пречистване на отпадъчните води на комбината от арсен са осигурени около 43 милиона лева.

3. С Решение 168 от 27 юли 1990 г. Бюрото на Мминистерския съвет определи, до въвеждането на пречиствателната инсталация в работа, максималното съдържание на арсен във водите преди язовир "Тополница" да не надвишава пределно допустимата концентрация от 0.2 милиграма на литър.

Възложено е на органите на Министерството на околната среда и на Министерството на народното здраве и социалните грижи да засилят контрола и те изпълняват това решение. Освен това е възложено на Министерството на народното здраве и социалните грижи и на Министерството на земеделието и хранителната промишленост до 30 септември тази година да внедрят система за контрол и профилактични мерки върху здравословното състояние на населението и качеството на произвежданите хранителни продукти в районите, засегнати от дейността на металургичния комбинат в Средногорие. Необходимите за това финансови средства се осигуряват от комбината. Възложено е на Министерството на земеделието и хранителната промишленост до 30 август т.г. да реши въпросите, свързани с безопасното използване на преливните води от язовир "Тополница".

По данни на Националния съвет по водите сега в язовир "Тополница" има 102 млн. куб. м води при максимален обем от 137 млн. куб. м, т.е., язовирните води заемат 3/4 от този обем. Какво още допълнително прави Министерството на околната среда по този проблем?

Първо, на 20 юли ръководството на министерството взе решение за обявяване на национален конкурс за технологично решение по почистване на водите на язовир "Тополница" от арсен. Конкурсът е със срок 30 септември. Резултатите от него ще бъдат предоставени на СО "Водно стопанство" към Министерството на земеделието и на Националния съвет по водите към НИП.

Второ, Министерството на околната среда е подготвило резервен вариант за решение по проблема на язовир "Тополница" до Министерството на земеделието и хранителната промишленост в случай, че конкурсът не даде удовлетворително технологично решение.

Министерството на околната среда, в съответствие с предоставените му компетенции, прилага разпоредбите на правозащитното законодателство, действащи понастоящем, включително до спирането на производствената дейност на предприятия, замърсяващи околната среда. Такъв беше случаят с комбината в Средногорие, спрян временно в средата на м. юли.

Благодаря за вниманието ви към този екологичен проблем. *(Частични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Предлагам да дадем последователно думата на тримата министри.

ГИНЬО ГАНЕВ: По-добре да се изкажат тримата министри и след това да има дискусия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Тодор Пандов.

ТОДОР ПАНДОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! Аз също искам да благодаря на господата народни представители, които поставиха този изключително сложен и, бих казал, много актуален проблем. Искам да допълня някои неща, които каза министър Александров и в тази връзка какво се прави и какво предлагаме ние от Министерството на земеделието.

Малко история. Язовир "Тополница" е изграден и въведен в експлоатация през 1963 г. Пълният обем на язовира е 137 млн. куб. м при неизползуван обем 20 млн. куб. м. С водите, заедно на язовирите "Белмекен", "Тополница" и "Пясъчник" са свързани в една система и всъщност с тях се напояват над 600 хил. дка плодородна поливна земя в Пазарджишкия и Пловдивския район. Техническото състояние на язовирната стена се контролира непрекъснато. В

момента е добро и не налага никакво ограничаване по отношение завиряването.

Към 7 август в язовир "Тополница" има 102 млн. 219 хил. куб. м вода, както се каза, и дневният приток сега е 500 л/сек, което означава, че ако продължи този приток на този етап реална възможност за преливане няма, тъй като почти е равно на онова, което се изпарява. Но, действително, при едни нови ситуации, в смисъл седмични и други дъждове, много бързо може да се напълни язовирът и да се получи преливане, ако действително не се намери някакъв начин за решение по отношение неговото макар и частично изпразване, което може да доведе до непредсказуеми последствия.

Мога и нося отговорност за всичко, което е правено по този въпрос от 8 февруари насам, от когато съм министър. Преди това не съм имал възможност да се занимавам с този проблем. Проведените изследвания през последните три месеца на водите в този язовир показват, че средното съдържание на арсен сега е 0.4-0.5 мгр/л, което е в границите на действащите нормативи до 1986 г. Стакава вода е поливано. По сега действащия норматив, който е коригиран след 1986 г., това съдържание на арсен е 2-2,5 пъти над нормата. Нормата, която сме приели сега е 0,2 мгр/л по препоръчителните норми. Консултациите, които направихме с ФАО - Организацията за прехрана на населението в Рим, се допуска напояване без всякакви ограничения с води, съдържащи арсен до 0,1 мгр/л.

Допуска се напояване, обърнете внимание, по техните също разработки и на води, съдържащи до 2 милиграма, т.е. близо 10 пъти повече от нашата норма, но при определени условия.

Става дума, че се използва не повече от 20 години напояването при специфични почви с тежък механичен състав и при определена структура на културите. Има култури, които могат да понесат високи норми. Има обаче култури, какъвто е оризът, при които допустимата норма е 0,05. Особено тези, които постоянно са във вода.

При извършените предварителни анализи, които ние направихме през това време на почвата и растителната продукция, тези анализи се извършиха от съвместни колективи от Института по хигиена и професионални заболявания и нашия институт "Никола Пушкарров", е установено в момента, че има хетерогенно, т.е. на отделни райони петна, замърсяване на почвата (съдържането на почвата) с арсен до 4 - 8 пъти над нормата. Но не е установено до този момент замърсяване и съдържание на арсен в растенията, зеленчуците, плодовете, зърното и др., което се получава. Т.е. има само следи, които са открити при зелената маса на ориза и на листата. До този момент, това което

нашите специалисти дават, не доказаното преминаването на арсен от почвата в растенията. Но въпреки това доста големи са количествата, които както казах, се съдържат в почвата.

За да се излезе от тази ситуация нашето министерство предприе някои мерки. Кои са те?

Първо. Намали се площта близо с 93 хил. дка преди всичко на ориза, на зеленчуци и др., като се изнесоха в други райони.

Второ. Забрани се напояване чрез дъждуване.

Трето. Искам особено да обърна внимание върху това - извърши се опит за напояване, който ни беше препоръчан със смесени води от трите язовира, т.е. и от "Тополница", и от "Белмекен" с оглед разреждане на водата и довеждане на поливната вода в ъдържание равно на допустимата норма.

Трябва да кажа, че експериментите, които ние проведохме, дават известни оптимистични перспективи, но те са само теоретически, тъй като практически ние нямаме възможност да приложим тази операция, понеже в другите два язовира сега съдържанието е общо - в единия 20, в другия - 10 млн. куб. м или всичко 30 млн. куб. м, което е на минимума въобще да се спре ползуването. Ние вече бяхме получили такава забрана от Съвета по водите да ползваме водата за поливане, тъй като отива към изчерпване. А ние, за да разредим трябва да имаме 3:1, т.е. три чиста вода от другите язовири едно от "Тополница".

Следователно, това като мероприятие на този етап ние не можем да приложим.

Преминахме и в момента извършваме точно картотекиране и интензивни изследвания на зонираниите замърсявания и възможностите за реструктуриране на растениевъдството, което е разположено на тези площи с оглед различната поносимост на растенията по отношение на арсена.

За компенсиране недостига от вода поради невъзможността да ползваме поливане от този язовир, ние започнахме усилен проучвания за търсене на нови източници, на базата на сондажи, кладенци, водоеми и други, за което трябва да кажа, че досега ние изразходвахме близо 6 млн. лева, но някакви особени резултати от това не получихме.

Искам само за информация да отбележа, че наложената ни забрана да ползваме водите на язовира за поливане на селскостопанските култури, засега комисиите, които ние съставихме, и които отидоха на място, установиха, че селското стопанство в този район ще понесе една загуба от около 10 млн. лева. Аз няма да говоря по отделните съответно култури. Но тук става дума не само за ориз, а и за ябълки, за домати и за някои други експортни продукти.

Какво ние предлагаме и какви са по-нататък нашите виждания?

Безспорно първото нещо, което вече министър Александров каза - ние да потърсим начини за химическо третиране на водите в "Тополница" с оглед тяхното очистване или рязко намаляване съдържанието на арсен. Определено искам да кажа, че въпреки че в решението на Министерския съвет е записано това като наша задача, това не е задача на нашето министерство. Това е задача на Министерството на околната среда, на онези, които са замърсили тази вода, да вложат средства да я очистят сега, тъй като ние отново утежняваме един отрасъл, който и без това се намира в тежко състояние.

Въпреки това, ние предприемаме и правим експерименти. Освен конкурса, който е обявен, ние работим с един колектив от Минно-геоложкия институт и други експерти. Договорили сме се на този етап за около 120-150 хил. лева, които ще им платим. В лабораторни условия, разбира се, те още не разкриват техния секрет и тайна на целия химически и друг процес, който те предлагат, достигат едно очистване под минималната, т.е. допустимата норма на 0,02. Но как ще бъде в производствените условия, ще отидем съответно да финансираме експеримента при производствени условия.

Това е една перспектива, която няма така бързо да стане, но очевидно това е една от главните задачи. Вчера и днес ние отново се опитахме да установим контакти и с някои специалисти да изискаме от САЩ, където имаме информация, че навремето са имали тези проблеми, и действително имат някакви химически и други решения евентуално за очистване на водата, освен спирането вече на замърсяването, което е предприето като мярка.

Едновременно с това ние отново обсъждахме днес с нашите специалисти каква е възможността и вариантите евентуално по-нататък и кое трябва да изберем от всички възможни варианти за решаване.

Всички сме убедени, че едно засега допускане преливане на язовира може да създаде много и значително предвидени отрицателни последствия не само за нас, за населението, за водоизточниците, за културите, а и за редица други райони, които за сега не са замърсени.

Ето защо ние смятаме, че на този етап при съгласието на Министерството на народното здраве и социалните грижи и на Министерството на околната среда и другите компетентни органи, с това, което има от 30 млн. куб.л в другите язовири и частично от този язовир, в ограничените райони, където имаме замърсяване при строго контролиране на арсен в почвата и при определените култури, където няма опасност засега, да отидем на една ограничена еднократна поливка, с която част от водата да бъде използвана по този начин и тези култури бъдат съответно спасени.

Нашите специалисти-експерти ни убеждават, че една еднократна поливка няма да доведе до тази концентрация, която и при минималните норми (допустими), които имаме на трикратно поливане, също ще доведе до тази концентрация, която еднократната поливка би довела.

Аз не съм специалист в това направление и не мога конкретно да взема това решение, но това е един от вариантите, който се препоръчва евентуално на този етап, като се намери техническото решение за очистването на водата.

Що се отнася до другите въпроси, свързани с щетите, които се нанасят в тези райони в резултат на това, че ние като потребители не ни е подадена годна и чиста вода - по съответния ред ще търсим обезщетението на селскостопанските стопанпроизводители от тези, които са предизвикали това замърсяване.

Това е, което аз мога да кажа на този етап. Ако има въпроси, съответно по-нататък можем да продължим.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Иван Черноземски - министър на народното здраве и социалните грижи.

ИВАН ЧЕРНОЗЕМСКИ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Преди всичко дължа да подчертая, че за здравните служители, за здравната общественост здравето на хората в екологично рисковите райони винаги е било една от приоритетните им грижи.

Друг е въпросът, че десетилетия наред тяхната грижа, техният вик много често, не е бил чуван. В последно време обаче и ние чувстваме промяна и на обществото, и на различните институции в него към онова, което здравните органи смятат като свой дълг да огласят и направят.

Във връзка с конкретната ситуация, производството на комбината "Георги Дамянов" е свързано с отделяне на арсен в отточните води и известно е на широката общественост, че арсенът представлява високо рисков елемент за здравето на хората. От тази позиция, този район на Средногорие и на Панагюрище за нас е един от около 10 такива рискови райони в страната, и ние имаме в последните месеци, а бих казал в редица отношения и преди това, много близко отношение към него.

Какво е направено? Преди всичко, съвместно с другите институции се провежда сравнително приличен мониторинг в околната среда. Държа веднага обаче да кажа, че този мониторинг се нуждае от значително усъвършенствуване и значително по-добро координиране.

На второ място, това, което е специфично, само наша задача, ние организирахме прегледи на населението. Започнахме с най-рисковата и в социално отношение категория - децата. Прегледани са след м. април около

2400 деца. Направени са изследвания на стотици деца специално за арсен. И към тях се добавят онези изследвания за арсен в нокти, в косми и по други части на тялото, които са извършени през 1989 г.

Дължа да кажа, че ситуацията, оценена откъм наличието на този елемент в децата, в хората е действително рискова и се нуждае от много сериозно и много системно внимание.

Конкретният въпрос, който беше повдигнат от един от народните представители, е според нас също основателен, тъй като язовир "Тополница" и неговите води крият определен здравен риск, както и те да се използват. Този риск има различна степен, но той съществува, тъй като е допуснато всъщност през годините да се концентрира на едно място арсен.

Разбира се, при едни разумни, компетентни решения на този етап, този риск все още е възможно да бъде значително намален. При положение, че се остави така на съдбата и на всевишния и да се допусне преливане, ние смятаме, че това ще бъде един значително по-висок риск, като значително по-трудно ще може да се контролират питейните източници.

Дължа да кажа, че в четири от селата около Поибрене и сега са забранени за водоизползуване източници за питейна вода, тъй като в тях арсенът е над пределно допустимите норми.

Ние системно се занимаваме с тези въпроси, имаме, бих казал, не лошо разбиране и от колегите от Министерството за опазване на околната среда, и от Министерството на земеделието. Днес аз си позволих да направя работна среща на самата язовирна стена по обяд с представители на ХЕИ в Пазарджик и с представители от "Водно стопанство". Видяхме на място кое как е, видяхме какви мерки биха могли да бъдат взети. Те трябва да бъдат предоставени на съответните технически експерти. Мисля, че тук не им е мястото и не сме ние точно тези, които ще даваме тези съвети. Но все пак мерките доста се виждат. Във всеки случай те трябва да започват от самия завод и да свършват някъде до р. Марица. Не трябва да се ограничават нито само в язовир "Тополница", нито само в завода и т.н. Например при хвостохранилището и на този етап с немного средства би могло да се направи една малко по-прилична бариера срещу замърсяването.

Искам да кажа, че ние ще продължим прегледите. Желая да апелираме към всички институции, включително и към "Полимед" и към другите фирми да финансират тези прегледи, защото те са за нашето население. В края на този месец ние ще направим среща с обществеността в самото Средногорие и Панагюрище, за да обсъдим резултатите, които са получени, и, разбира се, сме открити към всички предложения, които междуременно възникнат.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви и аз.

Вижте сега как трябва да процедираме. Това са първоначалните отговори на тримата министри, има записали се оратори за разискване по тази точка от дневния ред. Засега те са: Александър Янчулев, Пирин Воденичаров, Венцислав Бъчваров, Росен Илиев, Атанас Узунов, Лазар Стойчев. След това ние ще дадем думата на двамата народни представители, които поставиха тези въпроси. Това са г-н Слабаков и г-н Михайлов. И след това, разбира се, ще имате думата за допълнително изясняване по този въпрос.

Допускам, че ще се наложи да се подготви и съответно решение на нашия парламент във връзка с дискусиата, която се води. Затова аз по пътя на една консултативна мълчалива, която вече съм започнал, с бележки, ще ви предложа състав на група измежду представителите на парламента, които да участват в подготовката на това решение. Така трябва да вървим.

Има думата Александър Янчулев.

ЕДИН ОТ ПРИСЪСТВУВАЩИТЕ: Аз имам само питане по този въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля Ви, питання след това.

Сега върви дискусия.

АЛЕКСАНДЪР ЯНЧУЛЕВ: Уважаеми господа председателстващи, уважаеми дами и господа народни представители! Въпросът с язовир "Тополница" има две страни. Едната е екологична, а другата техническа, за която никъде не се говори. Или бих искал да се коригирам. Уважаемият министър на земеделието и хранителната промишленост г-н Тодор Пандов декларира преди малко, че състоянието, цитирам: на язовирната стена е добро и няма място за тревога.

Ние чухме изложението на тримата уважаеми господа министри. Впечатли ме и голямата активност на министъра на народното здраве г-н Иван Черноземски, който днес е посетил язовир "Тополница". Но се учудвам какво той е видял там на място, освен това, че язовирът си стои цял целеничък.

Това естествено е похвално за един министър на народното здраве, но не и за технически лица, които би трябвало да отидат на място и да решат някои проблеми много, много години преди днешна дата.

Така или иначе и екологичната, и техническата страна на въпроса са с еднакво печални последици за здравето и живота на десетки хиляди хора, живеещи в населените места по поречието на р. Тополница и р. Марица в бившия Пазарджишки и Пловдивски окръг. А въпросът, отнесен към напояването на Пазарджишкото и Пловдивското поле, в което се намират едни от най-

плодородните земи в България и където се използват замърсените води на язовир "Тополница", се превръща вече в национална трагедия.

Аз взимам отношение тук по въпроса и като специалист, и като народен представител от Пазарджишкия избирателен район. Наистина за чест на специалистите от различните ведомства тревогата отдавна е подадена от тях. Писма и експертизи летят до различни правителствени инстанции още преди няколко години. Но министри и отговорни партийни и държавни служители проявяват необяснимо нехайство и професионална некомпетентност. Виновните лица сега се крият анонимно зад гърба на станалото вече нарицателно понятие командно-административна система. А те трябва да се назовават персонално. А не тези господа министри, които сега застанаха тук, за да събират дивидентите на своите предшественици. Защото тези лица лесно могат да се открият сред заместник-министрите и министрите в няколкото министерства от последните три министерски кабинета в нашето правителство. (*Единични ръкопляскания*) Това са отговорни лица, които разполагаха със средствата от съответните министерства и които нерационално пренасочваха милионите левове към други обекти или стопански инициативи, проявявайки недалновидност, неблагороден риск, а просто хазартно отношение към здравето и живота на хората. Тяхната вина е повече от престъпление и затова трябва да им се потърси строга отговорност. Тъй като те направиха един голям язовир неизползуваем. Поставиха под угроза здравето и живота на местното население, замърсиха се благородни селскостопански земи, наруши се водният баланс по поречието на двете реки и се отклониха огромни капиталовложения, за да се прехвърлят Рилски води в тази част на България. И по този въпрос и в момента се работи.

Уважаеми колеги народни представители! Вие чухте, че язовир "Тополница" е един голям язовир със завирен обем 137 млн. кубика вода, височина - 78 метра. Водата обаче е отровена от арсен и други метали поради недопустимото голямо количество или тяхна концентрация, които правят водата негодна за пиене, за миене и дори за напояване. Получава се така, че както казва народът: "Вода гази, жаден ходи". (*Единични ръкопляскания*)

Замърсител на водата е технологичният металургичен комбинат "Георги Дамянов" - Средногорие, тъй като към него няма изградена ефективна пречиствателна станция. Така че отпадните води от металургичното производство се акумулират в язовирното езеро, където се отлагат неизвлечените при преработката метали, в това число много опасният арсен.

Но въпросът, казах, не е от вчера и неправилно се смята, че той е възникнал едва през лятото на миналата 1989 г. Обаче министерства и комитети най-

безотговорно са го проспали, за да се стигне днес до това катастрофално положение. Още през 1972 г., т.е. преди 17-18 години, Комитетът за опазване на природната среда, бившият КОПС, възлага да се разработи концепция, прогноза, план и програма за опазване на природната среда в Пазарджишки и Пловдивски окръг тогава. Но се разработва само концепцията. Останалите части не се разработват. Състоянието обаче правилно се отчита като застрашително, предвид експлоатационното състояние на комбината "Георги Дамянов", влязъл в действие още през 60-те години. Оттогава вече повече от 30 години заводът изхвърля замърсен хвост и с арсен трови хората и плодородната земя на 620 хил.дка в Пазарджишкото и Пловдивското поле. Така арсенът, носен от водата, се отлага в напояваните площи, за да достигне в почвата съдържание, максимално замерено до 20 милиграма на един килограм почва при средна статистическа норма за цялата площ 60 до 70 милиграма на килограм почва, при допустима норма 25 милиграма на един килограм почва. Така че надвишението е средно два-два и половина пъти, а в някои случаи осем пъти, както подчерта и министърът г-н Тодор Пандов.

Преди пет години започна да се говори за намаляване на нормата за допустимост за съдържание на арсен във водата от трета категория, сиреч водата за напояване. До 1986 г., както каза министър Пандов, нормата беше съгласно нашите стандарти 0,5 мл/л вода - сравнително висока норма. През 1986 г., на основание контактите ни със съответните органи в СИБ, се приема тяхната нормативна база, на страните - членки на СИБ, 0,2 мл/л. За сведение в страните от Европейската икономическа общност, както каза и г-н министърът, нормата е само 0,1 мл/л.

В действителност обаче и сега комбинатът изпуска хвост със съдържание на арсен над допустимия сегашен норматив. Така че в язовира замерванията сега показват резултатите, които са два до три пъти над нормата - 0,4-0,6 мл/л. А на утайките по дъното на язовира - над 13 до 50 пъти, моля ви се.

Това са данни от наблюденията, извършени на 16 и 21 юни т.г. от "Водно стопанство" към Министерството на земеделието и хранителната промишленост. През юни 1989 г., преди една година, в Областния народен съвет в Пловдив бе обсъждано състоянието на въпроса и се направи предложение за реструктуриране на културите в Пазарджишкото и Пловдивското поле с цел да се намали напоителната норма. Разглеждани са били два варианта за такова реструктуриране с предвиждане на по-малко влаголюбиви култури. Обаче Министерството на земеделието и хранителната промишленост тогава не прие това предложение поради планираните загуби

от няколко милиона лева, които селското ни стопанство щеше да понесе, ако се беше внедрило това сеитбообръщение.

Министерството тогава предложи през поливния сезон на 1990 г. да се полива, както винаги, с вода от яз. "Тополница". Кой обаче миналата година е предполагал, че ще настъпи 10 ноември? Сега, след като въпросът се повдигна от цялата наша общественост, поливането вече е забранено от яз. "Тополница". И само за първото полугодие по неофициални данни загубите от селскостопанска продукция на неполятите култури възлизат на над 50 млн. лв., а очакванията са, че до края на годината те ще бъдат около 120 млн. лв. Различавам се само с 20 млн. лв. от цифрата, която преди малко съобщи министърът г-н Тодор Пандов. Това са обаче произведени натуре, г-н министър, които ако се внесат като хранителни стоки и продукти, ще се изразят в неколкостранно по-големи загуби във валута.

Ето така се решават у нас проблемите. Потърпевно е селското стопанство, потърпевни е нашият народ, а вината за това носи естествено Министерският съвет, конкретно Министерството на индустрията и технологиите, Министерството на околната среда, старото КОПС.

Но никакви санкции никому не са налагани. Никому никаква отговорност не е потърсена. Топката само се прехвърля и кълбото се заплита в преждата на анонимността. Така например защо през м. юни т.г. заместник-председателят на Министерския съвет г-н Чудомир Александров насочи експертния съвет по въпросите за напояване с води от яз. "Тополница" към Министерството на народното здраве при Вас, господин министър Черноземски. Защо исканата от експертната комисия среща с министър-председателя г-н Андрей Луканов не бе осъществена? Въпросът е дали такава среща е била поискана своевременно от Министерството на земеделието и хранителната промишленост или министър-председателят е отказал сам срещата, за да не се решава въпросът в Министерския съвет, а да бъде изпратен в Министерството на народното здраве. Моля този въпрос да се изясни от съответните министри.

И накрая Министерският съвет, за да си измие ръцете по този парлив въпрос, станал обществено достояние, издава, както се казва, решение N 168 от 27 юли 1990 г. Решение на Бюрото на Министерския съвет за режима на работа на технологичния металургичен комбинат "Георги Дамянов" - Средногорие, в периода на изпълнение на програмата за подобряване на екологичната обстановка в района. Този документ обаче не решава въпроса и това го знае Бюрото на Министерския съвет. Знаят го и уважаваните изказали се господа министри. Защо е така? Защото в т.1 на това решение се казва: да се пусне в действие технологичният металургичен комбинат "Георги Дамянов",

който разбрахме, че е спрял през април месец при съществуващите технологични условия и възможности на наличните пречиствателни съоръжения, като се осигури съдържанието на арсен във водите при вливането им в язовир "Тополница" да не надвишава пределно допустимите концентрации 0.2 мг/литър. Замерванията обаче, които са организирани от "Водно стопанство" в Пазарджик в опашката на язовира, при село Поибрене, показват следните резултати. На 26 юли - 0,25 мг/л срещу 0,2 по норматив по решението; на 3 август - 0,35 мг/л при норматив 0,2. Тоест и в двата последни случая ние имаме замервания над допустимите. Друго не може и да се очаква, след като такива съоръжения имаме в наличност и такива съществуващи технологични условия, които не са променени в металургичния комбинат, ние отчитаме в момента.

Какво следва от това? Че комбинатът трябва да бъде затворен, докато се подобрят технологичните условия и още по-добре - докато се построят нови пречиствателни съоръжения. Ще се върна на този въпрос само след минутка.

В останалите точки - 2, 3 и 4... (Оживление)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Янчулев, Вие имате право да говорите, разбира се по свое усмотрение, но ние ще се принудим да гласуваме регламент. Имате ли възможност да концентрирате изказването си?

АЛЕКСАНДЪР ЯНЧУЛЕВ: Ще се помъча. Но въпросът е много сложен, г-н председателстващ. И като имам предвид, че се опитвах 25 минути да ни занимават със симпатичния войник Швейк, моля Ви се да бъда оставен...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Никой не ограничава правото Ви, но ако имате възможност, наистина да се концентрирате.

АЛЕКСАНДЪР ЯНЧУЛЕВ: И най-накрая в това постановление N 168 на Бюрото на Министерския съвет се задължава Министерството на земеделието (което е неправомерно) в срок до 30 август да реши въпросите, свързани с безопасното използване на преливните води от яз. "Тополница". Тук обаче, господа народни представители, нито срокът, нито решението в тази точка са изпълними, защото под язовира няма пречиствателна станция, за да се пречистят замърсените от арсен води в яз. "Тополница". И това го знаят авторите на решение N 168. Така че, това решение на Бюрото на Министерския съвет и поредното измиване на ръцете на правителството не дава никакви практически решения. Ние питаме още защо от няколко години се бави проектирането и строителството на пречиствателните съоръжения при комбинат "Георги Дамянов"? Защо от 1985 г. разработената в Химикотехнологичния институт - София, технология за пречиствателни

съоръжения на база образуването на трудноразтворими арсениеви соли не бе проектирана и построена и досега като съоръжение. Защо след като по този въпрос се отиде и в преговори с една шведска фирма, която даде своята оферта преди няколко години, но от това нищо не се получи? Нека Бюрото на Министерския съвет да отговори, за да се посочи вината и да се потърси отговорност за всичко, което е свързано с екологичната обстановка около яз. "Тополница".

Вторият много важен въпрос е от технически характер и моля да се вземе под внимание от министъра Тодор Пандов. В какво се състои накратко проблемът? Язовирната стена има четири затворни органа. От четирите работи само един затворен орган. Но от известно време и той е в аварийна ситуация и специалистите са дали заповед да не се манипулира с този затворен орган, за да не излезе и той окончателно от строя. Следователно, нито един от четирите затворни органа на тази сериозна язовирна стена не работи. Такова недопустимо състояние досега не е отбелязано никъде в световната практика. В момента язовирът е почти пълен, водата е само на около 2.5 метра под котлата на короната, под преливните съоръжения. Рискът от катастрофа, особено при земетръс винаги съществува. Сигнали от експлоатационната организация "Водно стопанство" - Пазарджик, са изпращани неколкократно до различни инстанции. Дори в началото на настоящата година повече от 10 специалисти изпращат тревожно писмо до бившия президент г-н Петър Младенов. Но и този път отговорът е формален и незадоволителен. Между другото, през 1989 г. се търсят западни фирми, които да доставят един от четирите затворни органа. Една западногерманска фирма прави най-добрата оферта - около 220 хил. долара. Но предложението е отклонено, поради липса на валута, разбира се. За такива неща валута никога не се намира. А по време на изборите, за да се представи пред света, правителството позволи да се платят на фирмата Инфас 300 хил. долара. (*Ръкопляскания от блока на опозицията*). Нужно ли е да коментирам? В същото време обаче повече от половин година се проучва възможността за производство на този затворен орган от българско предприятие в Плевен, завод "Вапцаров", където нямат опит за такова строителство и ще минат още 2-3 години, за да се изработи такова съоръжение. А дотогава?

За това предлагам по въпроса за яз. "Тополница" и режима на работа на технологичния металургичен комбинат "Георги Дамянов" - Средногорие, Великото Народно събрание да вземе следните решения, с които да задължи Министерския съвет.

Първо, Министерският съвет да отмени своето решение N 168 от 27 юли 1990 г. като нецелесъобразно и формално.

Второ, да се спре всякаква работа на комбината, свързана със замърсяването на водите, вливащи се в язовира с наднормена концентрация, докато комбинатът не осигури тяхното пречистване до степен под пределно допустимата концентрация.

Трето, язовирът да се изпразни през есента на 1990 г. и да се извърши рекултивация на дъното и скатовете на водохранилището с цел тяхното саниране по предварително изготвен проект.

Четвърто. Спешно да се осигурят средства за внос на един затворен орган и в срок от няколко месеца до края на второто полугодие на настоящата година да се извърши доставка и монтаж на това съоръжение. Успоредно с това да се търсят решения и за подмяна на другите три броя затворни органа.

Пето. Да започне веднага проектирането и строителството на ефективна пречиствателна станция към комбината "Георги Дамянов", за което да се отпуснат съответните средства.

Шесто. Да се потърсят и подведат под отговорност конкретните длъжностни лица от правителствените органи на последните 3 кабинета при Министерския съвет, които със своите действия или бездействие причиниха тежкия екологичен проблем, свързан с технологичния металургичен комбинат "Георги Дамянов" и с яз. "Тополница".

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата г-н Пирин Воденичаров.

ПИРИН ВОДЕНИЧАРОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги, дами и господа! Ще се постарая съвсем накратко да обрисувам сложността на този проблем.

Въпросът за екологичната катастрофа, която е надвиснала над един доста обширен район от нашата страна, не е от вчера. Медодобивният комбинат "Георги Дамянов" е пуснат в експлоатация в 1958 г. И както пише в официален отчет, направен от специалисти от комбината, досега проблемът с арсена в отпадните води от производството на сярна киселина главно - 67 процента от арсена - не е решен. Тук нещата бяха в голяма степен казани от господа уважаемите министри като последици на нещо, което се е случило и което вече е факт. Но този факт не е от днес, а е от много години. Действително Медодобивният комбинат е основното ни производство на електролитна мед, на сярна киселина, отбележете, огромно количество сярна киселина в момента

се произвежда, без които народното стопанство е невъзможно да бъде балансирано в цяла система.

От една друга позиция, това е основният производител на благородни метали - на злато, сребро, паладий.

От трета позиция, а може би първа - това е здравето на българските граждани не само в Пазарджишкия район, не само в плодородното Пловдивско поле, но и в столицата, и навсякъде, там където се консумират продукти, които знаете, че растат в тези наши прекрасни места.

Това е сложността на едно екологично престъпление, което може би в началото не е било осъзнато, но вече е факт. Факт е и промененото отношение на нашето общество към собствената си жизнена среда и към бъдещето на своите деца.

Какво е станало от 1958 г. до днес? Благодарение на един сравнително модерен вече метод имаме очистване на атмосферните емисии на доскоро отравящите атмосферата серни окиси. В същото време проблемът за арсена не е решен.

В момента в четирите лагуни, където по един сравнително демодирани метод с варно мляко се неутрализират киселите води в размер на 200-250 кубика на час, идващо от серно-киселото производство, тези четири лагуни са почти запълнени. След това тези води се донеутрализират в едно утаечно езеро и по-нататък постъпват в Пирдопската река. Пирдопската река се влива в р. Тополница, която е заустена с язовир "Тополница". Тоест, може би неправилно казвам заустена, но просто е преградена от стената на язовир "Тополница". Оттам нататък в Пазарджишкото поле също част от водите се изпращат към язовир "Пясъчник" в Пловдивско.

Естествено, че от гледна точка на селското стопанство тази живителна влага е необходима. Но от друга гледна точка този челопешки концентрат в размер на 600 хиляди тона шихта за пирматологично производство в комбинат "Георги Дамянов" е също една необходимост.

Имаме един затворен кръг, който за голямо съжаление, се знаеше. Миналата година "Екогласност" в своята черна книга за българска технология акцентува върху този факт, че е възможна екологична катастрофа. Оттогава, от месец август, измина точно една година. Какво е направено за тази година вие чухте от експозето на колегата Янчулев от БЗНС "Н.Петков". И сами вече виждате, че още един път проблемът се разглежда на ниво Народно събрание на република България. Тоест, този въпрос вече един път беше разглеждан и тези, които са били депутати в миналото Народно събрание, могат това да потвърдят.

Какъв е изходът, тъй като явно е, че само със спирането на този концентрат имаме една възможност отпадните води, преминавайки през запълнените лагуни, преминавайки през това утаечно езеро, да поемат над химическото равновесие - защото ние не можем да променяме химическото равновесие, което зависи от киселинността на тези отпадни води - да поемат съответните количества арсен. Тоест, ние може да спрем концентрата, но отпадните води, които се неутрализират в лагуните и в утаечното езеро, преминавайки през този шлам, а този шлам е 300 хил. тона, в които арсенът е от 5 до 10 процента, обърнете внимание, тоест имате 15 до 30 хиляди тона арсен в утаечното езеро. Когато минат тези води през утаечното езеро и лагуните, те разтварят - това е просто химическото равновесие, аз предавам основите на тази дисциплина във ВХТИ - София повече от 20 години - просто ние не можем да променим законите. Тоест, тези води ще бъдат замърсени, колкото и да варуваме. Естествено е, че това зависи от киселинността на разтворите. Но ние не можем да хвърляме десетки хиляди тона вар там.

Какъв е изходът? Изходът е даден в тази програма, която е приел комбинатът до 2000 година. Тоест, тази програма трябва да бъде, ако мога да се изразя така, ускорена. Или дотирана или финансирана, и то имайки предвид, че това е едно много сериозно мероприятие, което ще донесе съществени щети на народното стопанство. А какви са точките в тази програма, с които аз искам да ви запозная просто за една минута?

Те са: инсталация за дълбоко почистване на отпадните води от арсен и тежки метали. Няма да цитирам, че нормите на тези води са от 440 пъти до 1760 пъти над пределно допустимата концентрация. Тоест, данните са в мене и са от 1989 г. Предполагам, че сега са намалени, но това е химическо равновесие, още един път повтарям.

Второ, това е строителство на нова общокомбинатска пречиствателна станция за окончателна и дълбока очистка на всички отпадни замърсени води. Затваряне на водния цикъл на комбината - много важен момент. Тоест, ние ще имаме една минимална, само изпарена влага ще бъде компенсирана. Всичко останало ще бъдат оборотни води, което изисква, разбира се, една дълбока очистка на тези промишлени технологични води.

И, четвърто, това е строителство на инсталация за преработка на отпадните шламове, използване на целите им компоненти, които са доста. Това са както цветни метали, така и злато, и сребро, като златото и среброто са от 5 до 10 грама за златото на тон, и от 100 до 150 грама сребро на тон.

Както виждате бъдещето сигурно ще даде възможност в чужбина технологии, които ще използват тази, в бъдеще разбира се, тази прекрасна суровина, която сега трови нашите плодородни полета.

Затова сега не можем да говорим за едно палеативно решение. Ние просто трябва да настояваме за екстреното, за ускоряването на една програма, която струва, по изчисления тогава, 50, отбелязвам 50 милиона лева, от които 1/2, или 25 млн. лв. са във валута.

Моята мисъл е такава. И това е едно предложение, което съм обсъждал с колегите си от "Екогласност". В момента министър-председател Луканов казва, че за решаване на екологичните проблеми на България ще бъдат дадени 2 млрд. български лева и 600 млн. долара.

Смятам, че този въпрос има приоритет. Аз забравих да кажа, че арсенът, сигурно всички знаете, е кумулативна отрова. Децата ни са застрашени, застрашени сме самите ние. Казах ви, това е един кръг, който минава през Пазарджик и Пловдив, но се затваря от такива големи градове като столицата.

Ние бихме могли да настояваме за ускоряване на това строителство, което строителство би могло да стане и с чужда помощ. Според мене нашето правителство вече е направило сондажи за такава помощ. И нека това да бъде един от първите обекти, в които западните цивилизации, разполагащи със съвършени технологии и с до голяма степен прецизно екологично законодателство, дадоха пример как трябва да се опазват нациите им и околната среда, природата, за един нормален цивилизован живот.

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители! Има записани още десет души. Някои от тях казват, че ще зададат само малки въпроси.

Постъпи предложение от народния представител Цезар Михайлов да гласуваме един регламент. Имате ли нещо против това? Въпросът е сериозен, но въпреки това може би би могло да се опитаме и да помолим ораторите да се съсредоточат в рамките, да кажем, на 5-6 минути. Малко ли ви се струва това? Добре ли е?

Който е съгласен с предложението, което се прави, изказвания до 5 минути, моля да гласува.

Против? Въздържали се? Мнозинство, моля ви да съблюдаваме регламента. Надявам се, че това няма да накърни съществуването.

Има думата народният представител г-н Венцислав Бъчваров.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Уважаеми г-н председател, дами и господа народни представители! В моята битност, преди да бъда народен

представител, бях инженер във Водно стопанство - гр. Пловдив и проблемът на язовир "Тополница" ми е много добре познат. Позволявам си по този повод да взема отношение.

Преди мен говорещите разгледаха проблема. Господин Янчулев всестранно за комбинацията завод - язовир, а господин Воденичаров сря вниманието си върху самия завод. Искам да обърна вашето внимание върху проблема на самия язовир.

Наистина проблемът със замърсяването на язовир "Тополница" е много стар, но първият много сериозен удар, нанесен върху чистотата на водите в река Тополница беше през юли 1988 г., когато авария в хвостохранилището на ТМК "Георги Дамянов" допусна неправомерно увеличаване на замърсяването в язовира, достигащо до 640 милиграма на литър арсен. Това представлява 10 хил. пъти превишаване на пределната норма. Още тогава водното стопанство (този проблем тогава беше секретен), със секретни писма се отнесе към Комитета за опазване на природната среда. С писмо от м. октомври 1988 г. КОПС отговори нещо, за да се стигне до 5 септември 1989 г. до прословутата заповед Р-56 на МС, която заповед за съжаление нито един от тримата уважаеми министри не коментира.

Във връзка с това бих искал да отправя въпрос и към тримата министри, ако могат да дадат пояснение какво е станало с координационната програма под заглавие "Екологична обстановка в района на ТМК "Г. Дамянов" и поречието на р. Тополница" и какво е извършено по тази програма, защото доколкото си спомням главният проблем по тази програма беше нейното финансиране.

Искам с две думи да ви информирам, че тези цифри, които се изнесоха по отношение чистотата на водите, варират. Те се отнасят до пункт наблюдение Поибрене, а се води наблюдение и в самото езеро на язовир "Тополница".

На пункт Поибрене през м. декември замърсеността е 0,6. През зимните месеци януари - март стига до 1,1. През м. април спада до 0,6 и сега през месеците май, юни и юли - 0,2. Това е пределно допустимата норма за напояване, но в язовир "Тополница" през зимните месеци до м. март замърсяването е 1,35 - 1,70 и едва от м. април насам спада до 0,8 - 0,9.

Как се е решавал този проблем в миналото? Със смесване на води, които идват от язовир "Белмекен", които са чисти планински води. Концентрацията се намалява и спада под този критичен момент, но в този миг, днес, в началото на август, такава комбинация не може да се направи, защото язовир "Батак" има само 33 млн. кубически метра вода, язовир "Белмекен" само 25 млн. кубически метра, а има едно разпореждане N 57 на Министерския съвет от 23

март, което в т.1, буква "В" гласи, че трябва да се осигури минимален резерв от вода за енергийни нужди за зимните месеци на 1990 - 1991 г. от язовир "Белмекен".

В същото това решение N 57 има едно задължение към министъра на народното здраве и аз бих го попитал какво е направено по този въпрос. Това решение гласи, че министърът на народното здраве и социалните грижи трябва да определи междуправителствена комисия, като въз основа степента на замърсеност на водите на язовир "Тополница" да определя възможните направления за използването им.

В момента язовир "Тополница" е около 102 милиона куб.м и има вероятност да прелее. Въпросът се свежда до това - тази вода не е използвана за напояване, но тя по никакъв начин не може да бъде използвана за питейни нужди. Ако тя бъде пусната и източена в поречието на р. Марица, там са главните питейни водоизточници на гр. Пазарджик, гр. Пловдив, гр. Първомай и надолу.

Следователно, проблемът не търпи отлагане. Трябва да се намери решение и според мен има някакво презастраховане от страна на Министерството на земеделието да не се разреши използването на тези води за напояване, защото заповед Р-56 е предопределяла тази година какво да се прави. Бих искал още веднъж накрая да попитам г-н министър Павдов какво е направено от Министерството на земеделието по тази заповед, след като там не е казано, че водите не могат да се използват за напояване.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата Росен Илиев.

РОСЕН ИЛИЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Първо искам да кажа няколко думи пак по процедурен въпрос. На 17 юли аз внесох една декларация в Народното събрание от името на един митинг в гр. Средногорие.

На 31 юли аз отправих питане към господата министрите на околната среда и народното здраве и ако уважаемото председателство бе проследило постъпилите питання, щеше да установи, че моето питане има пряко отношение към питането вчера на господата Слабаков и Михайлов.

Аз съм роден в кв. Пирдоп на измисления град Средногорие и 53 години живея там. До голяма степен бях облекчен от изказването на г-н Пирин Воденичаров, защото аз разполагам с данните, които той изнесе, тъй като по едно съвпадение моят брат е главен еколог на ТМК "Г.Дамянов".

Това, което се казва, ми се струва, че малко търсим нещата в последиците, първоизточника, основата на този проблем, ние го пропускаме. Г-н

Воденичаров правилно отбеляза в края на своето изказване. Искам да ви кажа, че когато г-н Слабаков през първия ден спомена екологично застрашените райони в България, той пропусна Средногорието и аз го помолих и той се съгласи с мен, че ние имаме претенциите, ако не на първо място, то да бъдем в първата тройка на екологично застрашените райони в България. Аз мисля, че в района на гр. Средногорие не предстои екологична катастрофа, а тя е настъпила. И когато преди 12 години Тодор Живков обедини двата града - Пирдон и Златица, като медната столица на България и обяви, че там жужат пчели, днес народът каза, че след това той не е стъпил повече в Средногорието, защото го е било страх да не го ожилят пчелите. (*Ръкопляскания в залата*)

Уважаеми народни представители, става дума за едно 30-хилядно население, което в продължение на 32 години е тровено не само с арсен, но и с мед, серен двуокис, олово и редица други вредни метали. Затова на 12 юли се проведе един митинг в квартал Златица, където обществеността, в лицето на всички политически сили, обединена от инициативен комитет за спасяване на децата от Средногорския район, отправи тази декларация, която аз внесох в Народното събрание.

Аз искам да кажа, че нашият район стана жертва на два култа - и на култа към Вълко Червенков, по чието време беше построен заводът, и към култа на Тодор Живков, благодарение на който нашият район (имайки нещастieto в него да е роден Вълко Червенков), за 30 години от съществуването на Медодобивния комбинат успя да се нареди на последно място измежду българските градове по социално развитие и изграждане. И ако дойдете в момента да видите какво представлява град Средногорие, ще видите, че ние, които сме дали милиарди левове за тази страна чрез мед, сярна киселина, злато, сребро и други, които е произвеждал Медодобивният комбинат, нямаме елементарна социална инфраструктура.

Искам само да споделя становището на г-н Пирин Воденичаров, че спирането на ТМК "Г. Дамянов" не е решение на въпроса. В ТМК "Г. Дамянов" работят 2500 души. В МОК "Челопеч" работят 1000 души. В обогатително предприятие "Елаците", в което и аз работя, а съм работил 15 години и в ТМК "Г. Дамянов" работят още 1000 души. И ако това производство бъде спряно, от населението на общината, което е 30000 души, 4500 души без работа - е социална трагедия. Но това не е гр. Пловдив, където в половин милионен Пловдив могат да бъдат поети двете хиляди души от КЦМ "Д. Благоев". Това е една община, която се прехранва от тази промишленост.

Затова, действително приоритетно, с помощта на чужди фирми, с отделяне главно на валута, трябва да се реши въпросът за шламоохранилището

на тези 350000 тона арсенови съединения и тяхното преработване, като действително това е един огромен източник на доходи за нашата страна. Но да спре Медодобивният комбинат, както беше направено и един от въпросите в мосто питане беше именно този - какви бяха точните мотиви на 15 юли да се спре, на 27 юли да се пусне? Спирането и пускането на непрекъсваемите производства в металургията водят до много по-голямо замърсяване при пускането. В момента в Средногорие продължава замърсяването със серен двуокис.

Що се отнася до арсена, в момента благодарение на положените усилия, изпусканите води от Медодобивния комбинат са действително в нормите. Но това не решава въпроса.

Затова искам да направя предложение с преимущество да се гласува - в 151-во разпореждане на Министерския съвет е казано да се осигурят финансови източници, но аз питам кой ще разреши на фирма "Полимет" да изнася редки и благородни метали? Това е прехвърляне на топката. Затова поддържам изцяло предложенията на г-н Воденичаров и отправям към министъра на народното здраве два въпроса.

Депата, да, но след като ние 30 години работим в Металургичния комбинат и натрупуваме в организма си не само арсен, но олово, мед и други, мисля, че Министерството на народното здраве трябва час по-скоро да разработи някаква методика за профилактика и лечение на заболяванията, предизвикани от натрупвания в организма на населението на тези вредни метали. Също така да се осъществява контрол върху хранителните продукти, консумирани в нашата община. До каква степен това, което ние произвеждаме, можем да го ядем?

Това са моите предложения и въпроси. Поддържам изцяло предложението Народното събрание да приеме решение за екстрено решаване на проблемите на екологичното равновесие в района на Средногорие, Пазарджик и Пловдив.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Бюрото иска да ви предложи един проект за комисия или по-точно група, която да мисли върху проект за решение, което очевидно утре трябва да се приеме. Предложението правим на базата на консултации, които се проведеха междуременно. Чета по азбучен ред: Александър Янчулев, Борис Колев, Васил Михайлов, Иван Зънзов, Надежда Илчева, Пирин Воденичаров, Христо Иванов.

Има ли други предложения?

ИВАН ПУШКАРОВ: Предлагам да се включи и икономист. Тази работа не става без икономика. Предлагам себе си.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря. Аз мисля, че това е работна група...

РОСЕН ИЛИЕВ: Предлагам себе си, тъй като живея в този район.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Комисията не трябва да бъде много голяма. Искам да ви информирам, че достъпът до комисията е свободен и всеки може да участва и да изразява мнение. Така съгласни ли сте?

Има предложение да се включи и проф. Орбецова.

Моля, който е съгласен с предложението Иван Пупкаров, Росен Илиев и г-жа Орбецова да бъдат включени в състава на работната група, да гласува. Против? - Няма. Въздържали се? - Няма. Съставът на комисията се приема.

Молбата на Бюрото към членовете на комисията е да обръщат повече внимание на изказванията и да си взимат бележки, макар че ще имат възможност да ползват и пълния стенографски протокол още тази вечер.

Заповядайте, г-н Узунов.

АТАНАС УЗУНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители, дами и господа! Въпросът, който е поставен тук, е особено тревожен, тъй като са застрашени над 200 000 души, за да може Народното събрание да се занимава с този въпрос. Това е в резултат на една престъпна безотговорност, в резултат на смесване на партийната с държавната власт досега.

Още в студентските години в това направление ни учеха, че за създаването на едно производство трябва да има санитарен контрол, който да не разрешава определените вредности. Въпросът с хвостохранилището (тази руска дума се ползва от 40 години) не е разрешен и така са замърсени и Арда, и Тополница.

Предвид малкото време, с което разполагам, в това отношение искам да подчертая, че съм съгласен с това, което каза проф. Янчулев. В този момент действително язовир "Тополница" е замърсен, реката е замърсена от 2 до 60 пъти в повече.

Какви въпроси стоят още?

Първо, хората в редица райони пият замърсена вода.

Второ, Министерството на народното здраве не е осигурило планово изследване на населението. Известно е на всички, че 160 години след смъртта на Наполеон, намериха арсен в косата. Колко е моят, колко е на моите деца и нашите избиратели, ние в този момент не знаем. Осем месеца правителството не може да вземе действени мерки. В резултат на повишения арсен не се поливат редица площи, които служат за производство на фуражи. 5600 дойни

крави в Пазарджишко в момента започват да се продават или се закупуват за месокомбинатите, тъй като 80 на сто от фуража не е осигурен. Това са тревожни неща. Осем месеца са минали в бездействие. Проби са направени на 6 и 7 юли и е доказано, че не може чрез смесване на водите от Белмекен-Сестримо и Тополница да се получат положителни резултати. Тъй като с намаляването на дойните крави млякото след определено време в този район ще стане с рецепта, предлагам:

Първо, Министерство на земеделието да помогне да се прехвърлят в този район фуражи, за да може млечното говедовъдство да се запази.

Второ, да се изследват водите и особено застрашените райони под язовир "Тополница". Поименно ще дам на министъра на народното здраве селищата, в които се пие замърсена вода. Това е тревожно, защото хората пият кисели води, замърсени също с арсен.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има народният представител г-н Лазар Стойчев.

ЛАЗАР СТОЙЧЕВ: Това, което се чудотук, е свързано с язовир "Тополница" и замърсяването на Пловдивска област. Искам да поставя въпроса за замърсяване на земите в Пловдивска област и по-специално в Пловдивското поле, свързано с експлоатирането на урановите залежи, които са разположени в землищата на Белозем, Калековец, Момино, Шишманци, Царимир, Раковски и др.

Методът, по който се изтегля уранът от земята, води до замърсяване на подпочвените води и тези селища, които използват водата чрез сондиране, не могат да я ползват нито за пиене, нито за поливане. Във връзка с това много остаряло използване и експлоатиране на уранови залежи, се поставя въпросът няма ли възможности за прилагане на модерни съвременни технологии, тъй като тези технологии, които сега се използват, са свързани с впръскване на сярна киселина под налягане, което води и до замърсяване на подпочвените води, и до изгаряне на почвата, макар и в една по-голяма дълбочина.

Избирателите от тези селища са много разтревожени и свидетелствуват за рязко увеличаване на раковите заболявания и патологичните раждания.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има г-н Иван Мурджев.

ИВАН МУРДЖЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! С внимание изслушах отговорите на тримата министри и със съжаление трябва да констатирам, че те никак не ме удовлетворяват - мен лично, а още по-малко биха удовлетворили моите избиратели и жителите в

района на поречието на Тополница и всички засегнати във връзка с екологичния проблем, който разглеждаме.

Ако се говори за приоритет, така както някои от колегите споменаха, аз още на 24 юли донесох жалба-искане на избирателите от община Лесичево, Пловдивска област, която се намира непосредствено след стената на язовир "Тополница", на 10-12 км и която е силно засегната от арсена, който влияе и върху напояването, и върху питейните води на цялото поречие на Тополница до Пазарджик. Трябва да кажа, че над 1800 избиратели се подписаха под тая жалба до Народното събрание.

Уважаемите народни представители тук с право говориха и за причините, и за факторите, които доведоха до това състояние, както и за отговорността, която трябва да се търси. С всичко това съм напълно съгласен, но бих се спрял на някои практически проблеми, непосредствено свързани с вчерашния, днешния, и утрешния ден.

Със заповед от 31 януари 1990 г. ХЕИ - Пазарджик, вече е спряло водоподаването на селищна система Лесичево. В момента селото и околните села Церово, Боримечково, Калутерово, а след известно време и други по поречието на Тополница, ще получават вода по час-час и половина на ден от други водоизточници. На практика вододайната зона, върху която са разположени на терасата на Тополница, е практически неизползуваема чрез кладенците.

Този въпрос не е нов и по него е работено. Отпуснати са средства, финансирано е строителството на водопровод, който да тегли вода от Белмекен-Сестримо, по-специално от групата "Ветрен", но той практически е спрял. Изградени са само 1,5-2 км.

На практика компетентните органи - имам предвид Министерския съвет и Министерството на индустрията и технологиите - не са заинтересовани и не гарантират изпълнението на този проект, в резултат на което цялата селищна система е без питейна вода. Нещата могат да се решат и искането на моите съселаяни и избиратели е за действие от страна на Министерския съвет. Аз вече разговарях с др. Чудомир Александров, но трябва да се осигурят тръби ПВЦ от "Капитан Дядо Никола" (между впрочем тяхното производство е спряно) и около 300 т стоманени тръби от заводите за спирално заварени тръби в гр. Септември. Ясно е, че трябва да се окаже това съдействие, включително и от страна на медодобивния комбинат "Георги Дамянов", който практически е виновен за това състояние.

Искам да се спра и на друг въпрос, който се третира тук - за изтакането на язовира. Както някои споменаха, това води след себе си големи рискове.

Цялото Пазарджишко поле и вододайната зона на Пазарджик практически осигурява вода от сондажни кладенци. Да не говоря, че всички предприятия на хранителната промишленост, които обработват селскостопанската продукция (а аз съм един от директорите на консервния комбинат в Пазарджик) черпят два пъти повече вода, отколкото целият Пазарджик, а тази вода трябва да бъде също с необходимите показатели за питейните води.

Ако не вземем мерки, ще се озовем пред голям проблем, рискова обстановка в следващите години. Затова час по-скоро трябва да се разработи проектът за спиране на замърсяването и за очистването на язовира.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата г-н Медарски.

ВЕНЦЕСЛАВ МЕДАРСКИ: Уважаеми дами и господа народни представители! В подобно положение се намира и Разложкият избирателен район, само че от друг характер. Запазвам си правото в петък да задам въпроси, отнасящи се до Разложкия избирателен район.

Положението, в което са изправени жителите, ползващи водата от язовир "Тополница" и загубата и на без това пропадналата ни икономика, за мен е подобно на аварията в Чернобил. Знаем, че за аварията в Чернобил бяха съдени и министри, и директори. Питам: кои и колко отговорни господа другари са дадени под съд? До кога некадърни и некомпетентни ръководители ще създават подобни проблеми на страната и народа ни? Предлагам, ако в случая има виновни депутати, присъстващи в тази зала, да имат честта да си подадат оставката. Не бива да вярва народът на такива народни представители. Никой не може да ме убеди, че "времето" и тоталитарната система са виновни. Настоявам виновниците да бъдат назовани поименно и да бъдат съдени по закона.

Благодаря. *(Частични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата г-н Георги Тамбуев.

След него редът ще бъде на Димитър Куманов.

ДИМИТЪР КУМАНОВ: Моето изказване се покрива с това, което каза г-н Венцеслав Медарски. Отказвам се от думата.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: В такъв случай да се готви Стойчо Донев.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! Заедно с народния представител Росен Илиев присъствах на един митинг на надеждата в град Средногорие. Организаторите на митинга така го бяха нарекли. А това бяха представители на всички политически сили. Отнасяше се

до здравето на хората. На този митинг те искаха да знаят истината за себе си, истината за това какво са гълтали, какво дишат, какво пият, какво ядат. Те искаха да знаят истината за своите деца.

Ето днес по някакво странно съвпадение рано-рано сутринта в къщи ми позвъняха от Средногорие, за да ми съобщят, че наистина истината вече я знаят. Тя е много печална, много жестока. Получили са от Министерството на народното здраве и социалните грижи резултата от изследването на техните деца. Той е невероятно печален. Резултатите от изследванията на техните деца показват, че в организма на изследваните деца има арсен от 8 до 10 пъти над всякакви допустими норми. Едно дете има 29 пъти повече арсен. Това се отнася не само за Златица, Пирдоп, Душанци, а и за някои селища около района на този завод.

Майките в този град са много разтревожени. Знаейки тази истина, те не знаят какво трябва да правят, как да лекуват своите деца, лекува ли се това или не. На мен ми поставиха задача, защото знаеха предварително, че днес на заседанието ще бъде министърът на народното здраве и социалните грижи, незабавно да изпрати в Средногорие екип от специалисти, който да им разясни какво трябва да правят с децата, как да ги отглеждат по-нататък. В прогивен случай заплашват, че от петък ще започнат протестни акции.

Аз започнах с митинга на надеждата. Убеден съм, че ако не се вземат никакви мерки от Великото Народно събрание, ще бъдем свидетели на митинги на протеста и омразата.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата господин Стойчо Донеv.

След това думата е поискал Михаил Неделчев за реплика.

СТОЙЧО ДОНЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги народни представители! Повечето от въпросите, които си бях набелязъл, са изчерпани от преждеговорившите оратори.

Искам само да задам въпрос на министър Тодор Пандов дали Министерството на земеделието и хранителната промишленост има програма за реструктуриране на селскостопанските култури и ще продължат ли да засяват ориз, след като се знае, че това е културата, която го натрупва в най-голяма степен. Чух, че са намалени площите за засяване с ориз.

Продължавам въпроса си към министър професор Черноземски. Прегледани са деца от застрашения район. Но застрашени са всички райони, в които се изнася селскостопанска продукция, идваща от Пазарджишкия и Пловдивския край. Застрашени са и децата ни в София. Но не това е причината,

че говоря от софийска трибуна. Би трябвало да се разшири скринингът на деца, защото от една-две години българският народ знае, че нитратите са опасни. А от десетки и стотици години се знае, че арсенът е отрова. С арсен е отровен Шарл IX от майка си. Дали Наполеон е отровен от англичаните или не с арсен, това е въпрос, който вълнува двете страни.

Така че трябва да се вземат мерки за осъществяване на репрезентативно изследване и в различните райони на страната, в които достига селскостопанска продукция от застрашените райони.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата Михаил Неделчев за реплика.

След това думата ще бъде дадена на Матушка Аврамова.

МИХАИЛ НЕДЕЛЧЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа народни представители! Съзнавам много добре, че проблемите, които имат да решават след днешното ни заседание уважаемите министри Александров, Пандов и Черноземски, са твърде много.

Възложено ми е от избирателите (аз съм от Втори многомандатен Бургаски район) да ги натоваря с още един проблем. Без да ви занимавам повече ще връча една подписка на жителите на с. Вълчин от Бургаска област за един екологично несъобразен строеж, който отнема водата на селото. Ще ги моля да имат предвид проблемите на тези наши избиратели. Ще ги моля след време да дадат отговор. Използвам случая, тъй като наистина става въпрос за строеж, който в момента започва и който трябва да бъде спрял.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата народният представител Матушка Аврамова.

След това да се готви Надежда Илчева.

МАТУШКА АВРАМОВА: Уважаемо председателство, скъпи колеги! Най-напред искам да ви кажа, че съм учудена от бездушието на много народни представители, стоящи в залата, що се отнася до въпросите на екологията. (*Много народни представители са напуснали залата*) Разберете, че екологията е свързана неразривно със здравето - вашето здраве, нашето здраве, здравето на нашите деца и здравето на нашите близки. Аудиторията е половината празна.

Искам да кажа, че напълно се присъединявам към искането и питането на народните представители от тези региони. Използвам случая да изкажа мнението на всички живеещи край региона на КЦМ "Димитър Благоев", че се присъединяват напълно към исканията и вълненията на населението, живеещо край Медодобивния комбинат "Георги Дамянов". Защо? Защото там

населението е подложено от една страна на замърсяване на околната среда от собствения си завод-убиец КЦМ "Димитър Благоев" и чрез река Марица, в която се влива река Тополница, от Медодобивния комбинат "Георги Дамянов".

Уважаваният господин министър на земеделието и хранителната промишленост Годор Пандов в своето изказване каза, че в растенията в някои райони няма арсен над пределно допустимата концентрация. Да, така е. За разлика от растенията, които имат коренова бариера, която селективно избира тези микроелементи, които са необходими за техния растеж, хората нямат такава коренова бариера. Те имат способността да акумулират и натрупват арсена в депата - най-вече депата, които са най-уязвими. На всички нас и особено на лекарите е ясно какво представлява този металоид арсен, който го подминаваме така леко. Той е силно канцерогенен, което се доказва на последния онкологичен конгрес и той причинява рак на белия дроб и на кожата. Доказателство за това е направената статистика в нашия регион по отношение заболяемостта на рак на кожата и рак на белия дроб в сравнение с град Кричим, където е около четири пъти по-високо.

Но в нашия регион, в град Пловдив край КЦМ "Димитър Благоев" от направените изследвания от института "Пушкарров" преди две години и пловдивския селскостопански институт се оказа, че кореновата бариера в много от растенията е нарушена. В резултат на това съдържанието на арсен пределно превишава няколко пъти допустимата концентрация. Същото се отнася и за ориза в Пазарджишкото поле.

Напълно подкрепям г-н Воденичаров, че спрямо хората в региона е извършено престъпление. Все още съществува здравно законодателство, според което всяко предприятие, всеки завод, който причинява замърсяване на околната среда, довеждащо до заболяване на хората, носи съдебна отговорност. Досега от никоя личност от заводите не е потърсена такава отговорност.

Подкрепяме предложението на уважаемия господин Ганев за комисия (макар и временна), на която да бъдат предоставени абсолютно всички направени изследвания за съдържанието на арсен във всички елементи на околната среда не само край Медодобивния комбинат "Георги Дамянов" и край язовир "Тополница", но и във всички области, които се напояват от водата на река Тополница. Смятам, че около 2/3 от народните представители нямат минимум екологична култура и познания и не могат да гласуват компетентно.

Благодаря. *(Частични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има Надежда Илчева.

След г-жа Илчева Иван Пушкарров ще направи предложение.

НАДЕЖДА ИЛЧЕВА: Уважаемо председателство, уважаеми колеги народни представители! Първо искам да изразя моето неудовлетворение от доклада на г-н министър Александров. Смятам, че въпросът е твърде сериозен, за да му посвети и да ни даде толкова кратки разяснения и предложения по него.

Второ. Бих искала да обърна внимание, че ако категоризираме екологичните проблеми в нашата страна, проблем N 1, според мен, е проблемът от замърсяването с арсен.

Трето. Смятам, че допуснахме съществена грешка, че повикахме представители на контролните органи, така да се каже на пострадаващите, а не поканихме да дойдат причинителите и да ни запознаят със състоянието на проблема и с перспективата за неговото решаване. Предлагам още утре сутринта да бъде поканен заместник-министър Бонин или генералният директор на "Полимет", за да може, макар и накратко, да ни запознаят със състоянието на въпроса и най-важно с перспективата за неговото решаване.

За да не ви отегчавам повече, бих предложила още утре сутринта първият човек, който е предложен в комисията, да определи в колко часа и къде да се срещнем, да ни бъде предаден протоколът с изказванията и направените изложения, и да започнем работа.

Много отлагахме. Повече няма накъде да отлагаме. *(Ръкопляскания)*

В интерес на истината искам да кажа, че въпросът с арсена никога не е бил подценяван в нашата страна. Другарят Росен Георгиев се спря на този въпрос. Вярно е, че с арсена в изследователските институти у нас и въобще се заделят средства още с разглеждането на въпроса за използването на челопечкия концентрат. Проблемът за арсена не е от 1958 г., както някои колеги казват. Вероятно те не са осведомени. Този проблем не съществува от 1958 година. Той се появи тогава, когато значително увеличихме преработката на челопечкия концентрат. Това са въпроси, на които сигурно ще имаме възможност да се върнем към тях.

Смятам, че комисията трябва още утре да започне работа. Моля да ни бъдат предадени малко по-подробни данни от Министерството по опазването на околната среда. Смятам, че трябва да поканим при подготвянето на този документ, който ще предложим на уважаемите народни представители, да ни окажат известна помощ тримата министри, а също така и директорът на "Полимет" и заместник-министър Бонин.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Те ще помогнат на работата на групата.

Има думата г-н Иван Пушкарков да направи предложение.

След това ще предложи две писмени питання или искания до министрите.

ИВАН ПУШКАРОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми господа народни представители! Моята кандидатура беше издигната от Средногорие. Ние и тримата, които присъствуваме тука и които имаме нещо общо с този град - Росен Илиев, Тамбуев и аз, сме единомисленици и това може би е един добър признак, за да почнем по-нататък ползотворно работа всички.

Какво искам да кажа - аз смятам, че нещата ще се подработят в рамките на тази парламентарна група, но мисля, че можем сега да вземем едно изпреварващо решение. Плъзгаме се, струва ми се, по един неправилен път само да обвиняваме ведомствата, които в момента трябваше да изслушаме, техните ръководители. По-конкретно аз мисля, че както и да обвиняваме министъра на народното здраве господин Черноземски, при абсолютно окаяното положение на неговия бюджет той е направил, струва ми се, максимума. Затова едно съвсем конкретно предложение имам: Великото Народно събрание да задължи, не да помоли, а да задължи Министерския съвет, който направи отчета, министър-председателя, и в този отчет може би единствените разходи, които са преизпълнени, това са разходите за държавните служители за полугодията, да задължи, да разпредели допълнително средства спешно в бюджета на Министерство на народното здраве и социалните грижи, т.е. на министър Черноземски, по специално представена от него програма за: първо - проучване, допълнително проучване на останалите селища и на останалите групи от населението, които трябва да бъдат обхванати, за съдържанието на арсен; второ - да осигури средства, също по тази програма, за определяне на начина, по който трябва да се третират и лекуват съответно особено децата и всъщност гражданите, живеещи в тези застрашени екологично райони, които вече са натрупали в своя организъм достатъчно арсен, който ще стигне вероятно за няколко поколения напред.

Мисля, че това трябва абсолютно изпреварващо да го гласуваме, за да можем да изпълним задачата поне отчасти, да започнем изпълнението на тази задача по съвест. Благодаря ви и се надявам на вашето доброжелателно отношение към предложението.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви, господин Пушкарков, но все пак това са предложения, които вие ще обсъдите утре, когато готвите общото решение по тази точка от дневния ред. Те са свързани, Вашите предложения, с този въпрос и ще изслушаме тогава Вашите предложения.

Има думата Петко Огойски.

ПЕТКО ОГОЙСКИ: Моята реплика не е процедурна, а може би антипроцедурна. Аз мисля, че с изказването на тримата министри, с изказването на господин Янчулев, Пирин Воденичаров и Медарски имаме вече всички неща да се отиде към делово разглеждане на въпроса. Още повече, че избрахме и комисия.

Наистина мнозина донесоха нещо ново към въпроса, изясниха се много неща, прегледи, които са станали, още да станат - профилактични и ретропрофилактични, ако може така да се каже. Много бих искал да не се обвиняваме в бездушие, както госпожа Матушка Аврамова тука се изрази, защото вече става банално. Да бъдем по-делови, има още много въпроси, други въпроси; предложи се някога да се отдели време за интерпелации по отделни въпроси, задържаме ги там в чантите. Тази комисия, бих молил, да отиде на заседание, повече да не тъпче на едно място. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Писмен въпрос от народния представител Трифон Георгиев от Русе, до министъра на народното здраве и социалните грижи. Има ли сведения за намаляване на средната възраст на починалите хора в района на язовира през последните години?

Втори въпрос, този път към министъра на опазване на околната среда: Какви мерки са взети да не се повишава концентрацията на арсен в язовира?

Бюрото получи една бележка с искане за питане до министъра на народното здраве от народния представител Любомир Драганов, но той не обяснява дали това негово питане е във връзка с този въпрос? Ако не е, ще го дадете писмено, както е в предвидения ред, за който аз ще кажа след малко. Благодаря ви.

Възможностите по процедурата са следните: ако министрите искат да отговорят много кратко на някои от повдигнатите въпроси, могат да направят това и след това ние кратко ще дадем думата на народните представители, които поставиха своите питання. Това са господата Слабаков и Васил Михайлов, за да изразят отношението си по отговорите на министрите. И така, първо към министрите, последователно.

Имате ли да прибавите нещо не на базата на дискусиата, а на базата на въпроси, които са поставени към вас сега?

(Т. Пандов от залата: "Аз мисля утре, ако се наложи, след комисията").

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ: Господин председател, дами и господа! Предполагам, че на всяко заседание на Великото Народно събрание ще има дискусии по екология за отделни райони, градове, села и фирми. И предполагам, че това ще отнеме много време, а още повече има изградена

комисия, която е по екологията. Тъй като Министерският съвет има решение - проектна програма за провеждане на неотложни мерки за подобряване на екологичната обстановка в България, бих помолил по-скоро комисията за околната среда да разгледа този проект и той да бъде приет във Великото Народно събрание. Надявам се, че след одобряването повече средства ще бъдат отделени за екология. Иначе ще работим на парче за всяко селище отделно, за всяка фирма отделно. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Черноземски, Вие отговор на някои от поставените въпроси сега искате ли да дадете?

ИВАН ЧЕРНОЗЕМСКИ: Аз смятам съвсем за естествено загрижеността и тревогата, която беше изразена от народните представители. Аз също се присъединих към нея още в началото. Смятам, че особено конструктивно е това, което каза народният представител Воденичаров. Касае се за един много сложен, много отговорен въпрос за нацията, за нейното здраве и за нейната икономика, поради което нещата действително трябва да се решават спокойно, но и без бавене.

По отношение на конкретните въпроси, които са така да се каже от по-частен характер, аз няма да отнемам вашето време в 20 ч. и 15 мин., само бих искал на депутата Тамбуев да кажа, а чрез него и на избирателите, че ние още до края на тази седмица очевидно ще трябва да отидем на една предварителна среща в Средногорие и това, което имаме, да го интерпретираме пред местното население.

Трябва да кажа, че резултатите се обработват, всичко не може сега да се каже, но предварителните данни могат, без да се чака повече. Това ще го направим.

Що се касае за изразеното становище на редица представители за разширяване на екологичния скрининг, ние изцяло го споделяме този възглед, смятаме, че България има потребност да се нареди сред страните, които правят този скрининг. Но отново апелирам - това е една извънредно тежка задача за здравеопазването. То, освен че трябва да се реструктурира за изпълнение на една такава задача, ние изследвахме няколко десетки хиляди деца за няколко месеца, видяхме колко средства поема това, колко усилия. Апелираме преди всичко необходимите реактиви, необходимите апарати, необходимото, което е, трябва да се даде. Иначе каквото и да искаме, не можем да го направим.

И в този смисъл и тази комисия, аз се надявам, че ще приеме решения. Все пак, доц. Донев, ние бяхме принудени по принципа на приоритета - най-напред децата от най-застрашените райони, след това - възрастното население и

работещите от същите райони, и след това - останалите, ние, които консумираме продуктите от тези райони. Иначе, изведнъж, не е възможно да се направи. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Бюрото Ви благодари. Народният представител господин Петър Слабаков доволен ли е от отговора на поставеното питане? Заповядайте на трибуната.

ПЕТЪР СЛАБАКОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Половината от избраните и другата половина, благодаря, на които са във файетата и пият разхладителни напитки и кафета. Не, не, моля ви се, този въпрос ще дойде след някоя и друга година. Може би много от нас тук няма да ги има. Но тези, които останат, след това ще разберат какви въпроси сме поставяли.

Много е плачевно състоянието. Някои може би ще се усмихват. Аз съм в Сатиричен театър, на мен ми се иска да се смея. И не мога да ви направя нищо смешно, и не мога да ви кажа нищо смешно. Някой нещо да е предложил? Какъв изход има с Тополница, никой не казва. Всички, както преди малко споделихме, се надяваме на чудо, че няма да прелее Тополница. Каква е гаранцията, че следващият месец това няма да стане? Както сега в Стара планина имаше дъждове, един след друг, удариха през няколко часа, поройни дъждове и т.н. Кое спасява положението?

Аз не мога да обвиня проф. Черноземски. Той взима мерки, но с това не се решава въпросът.

Какво ще правим с тази вода? Какви инсталации, какви пречиствателни станции или какво трябва да се направи със самото предприятие?

В Златица и Пирдоп - митинг на надеждата. Хората слушат. И какво им предлагаме? Нищо. Те знаят, че в децата им има арсен. Той не излиза от телата им. Аз не съм специалист, но от лекари зная, че от това костите стават трошливи.

Има цели села към Велинград, където децата боледуват, от 10 до 20-годишна възраст всички те са с патерици. Вие това не знаете. Писмата са до нас.

ГЛАСОВЕ: Знаем, знаем.

ГЛАСОВЕ: Не го знаем.

ПЕТЪР СЛАБАКОВ: Знаят само някои, които може би са в близост. Но, дай Боже, никога да не ударят тези неща близките ви.

Но понеже получаваме писма, имаме и хиляди телефонни обаждания, знаем всичко това. Наричат Девня - "Долината на смъртта". Такива писма

имаме. Сигурно са чели Джек Лондон и знаят наименованията на неговите романи.

От Панагюрище се обаждат. Наричат Панагюрище "Долината на обречените". Вие не знаете.

Аз мога да ви разказвам само страшни неща. От Девня се обаждат, че 18-20-годишни са умрели от левкимия.

От преди 4-5 години в института, където боледуванците деца са били 30, сега са 60, стават двойно повече.

За да видите каква е икономиката, ще ви кажа само две неща. Река Янтра при -23 градуса не замръзна. Преди четири-пет дни минава стадо овце през най-чистата река - Видима, и вместо да пият при 34-35 градуса температура, все едно че не минават през вода. Животните разбраха, ние не разбираме до какво положение сме я докарали. (*Ръкопляскания*)

Аз се извинявам за тона, извинявам се и за вчера, че така постъпих. Но не зная, просто разберете, няма друг изход. А надежда - никаква.

Благодаря ви. (*Разплаква се*) (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата народният представител г-н Васил Михайлов. Към Вас е същият въпрос, господин Михайлов, доволен ли сте от отговора, който дадох министрите?

ВАСИЛ МИХАЙЛОВ: Да, аз просто се възползвам от думата. Ако мога протоколно да кажа. Аз нямам какво много да кажа на уважаемите народни представители. На мен теоретически всичко ми стана ясно. Надявам се, че стана ясно и на моите избиратели, които изпратиха тези две писма. Но от това, че ми стана теоретически ясно какво е положението в този район, не ми става по-весело. Надявам се на тях да им е по-весело. (*Шеговито*)

Аз не мога да разбера сега Великото Народно събрание какви отговорности може да поеме, след като отговорности са възлагани преди това на много инстанции.

Аз одеве имах въпрос към г-н министъра на здравеопазването. Държа да му го задам сега. Не ми дадохте възможност.

В решение N 57 на Министерския съвет, точка 8 от 23 март 1990 г. е казано: "Министърът на народното здраве и социалните грижи да определи междуведомствена комисия, която въз основа на степента на замърсеност на водите от язовир "Тополница" да определя възможните направления за използването им".

Моят въпрос е: Създадена ли е комисия и тази комисия може ли да ни каже някакъв резултат от работата си.

Моят въпрос беше точно по положението на язовир "Тополница" и опасността той да прелее и да зарази местата в избирателния ми район.

Ето на тази комисия е възложена точно тази конкретна задача още на 23 май. Вие казахте, че не е комисия, а група.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Това е работна група, г-н Михайлов, по проекта на решението на Великото Народно събрание по този проблем, по тази точка.

Министър Черноземски, има протокол, ще Ви го дадем.

ВАСИЛ МИХАЙЛОВ: Мен ме интересува какво е свършила тази комисия. Защото иначе няма смисъл да си говорим и да измисляме нови комисии, да прехвърляме отговорности от едно ведомство на друго.

Аз мисля, че групата, която избрахме, най-малко може да поеме отговорности за неща, които са се случили в последната година. (*Отделни ръкопляскания*)

И докога ще прехвърляме отговорности, не зная.

Останалата част от мнението си ще го изкажа в тази група. Благодаря на всички, които взеха сериозно и задълбочено отношение по поставения въпрос. Благодаря. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: По този въпрос от дневния ред ще приключим като отложим неговото приключване. Предложението на Бюрото е работната група по изработването на проект за решение на Великото Народно събрание така, както беше гласувана, да се събере утре в 9.30 ч. На таблото за съобщение ще бъде оказано точно в коя зала или работно помещение ще се събере. Стенографите ще предоставят всички предложения на работната група. Тя трябва да прецени да се поканят ли още в началото на нейната работа представители на трите министерства. Мисля, че това е целесъобразно. Да бъдат поканени също така господата, за които предложи, струва ми се г-жа Надежда Илчева. Това за работната група.

Докато министрите, по-специално министърът на народното здраве е тук, аз искам да прочета едно съобщение, което е трето по ред от вчера след обяд. Току-що е получена телеграма, че г-р. Белослав продължава да се обгазва с хлор. Снощи в Бюрото пристигна едно много тревожно писмено послание по този въпрос. Пита се в телеграмата алармирани ли са Министерството на народното здраве и социалните грижи и фирмата "Полихим" и какви мерки те предприемат? Набелязани ли са някакви действия и какви? Нека това прозвучи чрез Бюрото сега като една повторна тревога и да поискаме от министъра на народното здраве г-н Черноземски утре, когато той бъде тук и говори по

въпроса, който току-що отложихме за утре, да се произнесе и по този въпрос. Съгласни сме с това.

Последната точка от дневния ред за днес е предложения за персонални състави на няколко комисии. В Бюрото получихме уведомление от името на Контактната група, че тези персонални състави са готови. Така ли е г-н Корнезов?

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да, контактните групи имаме готовност за 7 комисии, но ако има 15 минути почивка ще се подготвим и за другите.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви. Има следната възможност - или 15-20 минути почивка или този въпрос да остане за утре и те да имат повече от 15 минути да досъгласуват своите предложения.

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Утре, утре.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля, който е съгласен този въпрос да се разгледа утре в редовния дневен ред, моля да гласува. Против? - 6. Въздържали се - 2. Мнозинство. Благодаря ви. Първоначалното предложение се приема.

Преди да закрия заседанието ще направя някои съобщения.

Бюрото направи проверка. Клетвени листове са подписани от всички народни представители с изключение на Тодор Георгиев Ташев. Проверката установи, че той е болен и след първото заседание не е бил тук и не е взел участие в заседанията.

Струва ми се, че народният представител г-н Васил Сотиров от името на група математици направи предложение да им се предадат протоколите за изборите. Бюрото смята, че това не трябва да се прави. Ние сме избрали нарочна Мандатна комисия и ако тя има нужда от съдействието на тези математици аз моля ръководството на комисията да се обърне към тях.

Народният представител г-н Светослав Славов постави въпрос за това в момента нарушава ли се чл.86, ал.2 от Конституцията, именно, че някои от народните представители изпълняват и друга платена длъжност. Отговор: Този въпрос ще бъде уреден окончателно до няколко дни в проектоправилника за дейността на Великото Народно събрание. В момента това е един от трите въпроса, които Комисията по подготовката на правилника е предоставила за предварителни консултации на съответните политически сили и парламентарни групи. Отговорът ще бъде даден категорично, достатъчно ясно и бъдете сигурни, в никакъв случай в противоречие с принципи, които сме приели.

Въпросът във връзка с питанията трябва да се обясни. Питания се правят. За предпочитане е в писмена форма. Те се предоставят на съответните

длъжностни лица, до които са отнесени и когато са готови, в един непродължителен срок, се насрочва за отговор по тези питання. Тогава този, който е поставил въпроса в питането развива устно допълнително от тази трибуна своето питане. Отговорът на съответния министър или министър-председателя, дискусия, ако се наложи по решение на Великото Народно събрание, становища на тези, които са поставили питаннята и така приключва въпросът. Моля ви така да процедираме и занапред.

Бюрото е предоставило в писмен вид на министър-председателя и на другите министри всички питання, които са постъпили до този момент. То ще намери време, когато господата длъжностни лица бъдат готови, да се предложи това да се включи в дневния ред.

Пред себе си имате някои процедурни правила, заглавието е много предпазливо, които ще се прилагат до приемането на правилника, т.е. може би една седмица или 10 дни. В този вид тези няколко процедурни правила бяха консултирани в различните парламентарни групи. Оттам дойдоха предложения, нанесоха се корекции. Бюрото иска да ви помоли да се съгласим с тези правила. Те само могат да ни улеснят. В никакъв случай те не са пълнотата на правилата. Те ще бъдат развити в правилника.

Мисля, без дискусия, да предложа това за гласуване. Моля, който е съгласен с това предложение за някои процедурни правила и т.н., да гласува. Против? - Няма. Въздържали се? - 2. Тези правила се приемат именно като временни правила и моля народното представителство от утре да се съобразява стриктно с тях.

Бюрото беше поело ангажимент, така е записано и в правилата, да съобщи евентуалния проект за дневен ред за утре. Мисля, че той естествено се очерта.

1. На второ четене и гласуване законопроектите във връзка с всеобщата военна служба по закона.

2. Проектът за решение във връзка с тежкия проблем за екологичната обстановка около яз. "Тополница".

3. Окончателните състави на всички избрани по принцип постоянни комисии.

Утре Законодателната комисия ще заседава в 9 ч. Мястото ще бъде посочено допълнително.

Комисията по проектоправилника ще заседава утре в 9.30 ч.

Закривам заседанието.

(Закрито в 20.40 ч.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Н.Тодоров